

Dygtige kan n armere a r rigere k

Ti fremskridt
til debat

Indhold

Lad arbejdet begynde	5
Danmark kan mere.	6
Grønnere — Danmark skal tage ansvar for at løse den globale klimakrise	10
Rigere — gode vækstvilkår og digitalisering skal give fremdrift i hård konkurrence.	14
Dygtigere — gode uddannelser skal være grundlaget for samfundets udvikling.	18
Flittigere — højere beskæftigelse skal skabe større velstand.	22
Ansvarligere — arbejdsfællesskab og danske værdier skal bane vejen for integration.	26
Sikrere — Danmark skal tage ansvar i en urolig verden	30
Retfærdigere — der skal være lige muligheder for alle	34
Varmere — velfærden skal skabes i mødet mellem mennesker.	38
Stærkere — vi skal forbedre mulighederne for både land og by	42
Friere — vi skal styrke den demokratiske samtale	46

Lad arbejdet begynde

Danmark er et fantastisk land. Vores samfundsmodel er solidarisk. Virksomhederne er dygtige og kan konkurrere. Befolkningen er veluddannet, oplyst og har vilje.

Og Danmark kan mere.

Under pandemien har vi vist, at vi tilsammen har styrken. Nu skal vi finde modet til forandring – reformer, innovation, uddannelse, jobskabelse og vækst

Det er tid til at gemme automatreaktionerne væk og i stedet finde handlekraften til at løse de problemer, som alt for længe har været uløste

Vi må aldrig miste troen på, at alle unge kan få en uddannelse eller et arbejde. At vi kan bygge et mere retfærdigt samfund med reelt lige muligheder. At vi kan skabe udvikling både på landet og i byerne.

At erhvervslivet kan få endnu bedre vilkår for grøn omstilling, vækst og arbejdspladser. At vi kan løse integrationsudfordringerne. Og at velfærden ikke skabes af regler og kontrol, men i mødet mellem borger og medarbejder.

Denne publikation er en invitation til erhvervslivet, arbejdsmarkedets parter, faglige organisationer, uddannelserne, velfærdssamfundet, civilsamfundet og til dig om at deltage i en fælles samtale om Danmarks fremtid. Vi har brug for alle, når vi skal møde de væsentligste udfordringer for vores samfund i et tiårigt perspektiv.

Vi skal turde stille spørgsmål – også ved etablerede sandheder. Vi kender ikke alle svarene endnu. Men vi skal og kan finde dem sammen.

Lad arbejdet begynde!

A handwritten signature in blue ink, reading 'Mette Frederiksen'.

Mette Frederiksen
Statsminister

Danmark kan mere

Gennem danmarkshistorien har hver generation set det som sin fornemmeste opgave at give den næste generation bedre muligheder. Samfundet er blevet dygtigere, rigere, tryggere og mere retfærdigt. Det ansvar for fremgang skal vores generationer også tage på os.

Når vi nu skal se frem, er der brug for alle i Danmark – alle dele af samfundet, alle borgere og alle egne af landet.

Når vi kan bekæmpe en pandemi sammen...

Corona bekræftede, hvor dybt afhængige vi er af hinanden. Danmark er kommet godt gennem pandemien ved fælles kraft.

Beredskabet blev hurtigt mobiliseret. Befolkningen ydede en enestående indsats. Borgere, sundhedsvæsen, erhvervsliv, myndigheder, institutioner, skoler, uddannelsessteder, frivillige og fagforeninger viste en ekstraordinær omstillingsevne og beslutsomhed. Det samme gjaldt i høj grad Folketinget.

Fællesskabet står stærkere end i mange år

Samtidig er der fart i dansk økonomi. Den økonomiske aktivitet overstiger nu niveauet før pandemien. Beskæftigelsen er rekordhøj. Eksporten vokser. Der er optimisme i lyset af udsigten til høj økonomisk vækst de kommende år.

Det går godt. Men det betyder ikke, at vi skal stille os tilfredse og lade udviklingen gå sin gang.

Tværtimod er opgaven nu at gøre Danmark stærkere.

... så kan vi meget mere end det

Danskerne har vist, at vi kan bekæmpe en pandemi, fordi vi beslutter os for det. Tænk, hvis vi gik til samfundets andre store udfordringer med samme beslutsomhed.

I løbet af det kommende årti vil den digitale revolution forandre arbejdsmarkedet og virksomhedernes vilkår. Det stiller nye krav til uddannelserne. Efterspørgslen på grønne løsninger stiger. Der åbner sig nye og attraktive markeder.

Erhvervslivet og befolkningen skal gribe mulighederne. Men det kan kun lykkes, hvis vi tager hånd om fremtidens udfordringer beslutsomt og i fællesskab.

En række forhold kommer udefra. Klimaforandringer, globalisering, automatisering, digitalisering, urbanisering, og de mange mennesker, der flygter fra krig og fattigdom. Det er store udviklingstendenser, som alle lande må forholde sig til.

I Danmark skal vi gå til forandringerne med en tro på, at vi selv kan påvirke udviklingen.

Danmark kan vise verden, at den grønne omstilling er mulig, samtidig med at virksomhederne skaber arbejdspladser, og samfundet udvikler sig. Sårbarheden over for cyberangreb behøver ikke at vokse i takt med digitaliseringen. Og det er ikke en naturlov, at unge må ind til de store byer for at tage en uddannelse.

Ud over de store internationale tendenser er der også problemer i det danske samfund, som har været uløste i årtier. Også her skal vi gribe mulighederne og vise handlekraft.

Det er ikke uundgåeligt, at den nære velfærd drukner i papirarbejde. Fordi hver femte unge ikke får en uddannelse, og flere hundredtusinde voksne i årtier har stået uden for arbejdsmarkedet, behøver det ikke blive ved med at være sådan. Og den negative sociale arv kan brydes.

Alternativet er, at udviklingen går sin gang, og andre bestemmer hvorhen. Hvis man tror, det ikke nytter, så er det sådan, det bliver. Men hvis vi omvendt sætter os for at løse problemerne, så kan vi selv forme vores fælles fremtid.

Danmark i arbejde

Regeringen ønsker at styrke dansk økonomi og den danske samfundsmodel på områder, som er afgørende for Danmarks udvikling de næste ti år.

At have et arbejde er noget af det vigtigste for det enkelte menneske. At bidrage giver værdighed og økonomisk selvstændighed. At være på en arbejdsplads som en del af fællesskabet er i høj grad det, der driver os hver især. Høj beskæftigelse er desuden en forudsætning for fortsat vækst og velstand. Vi skal have en større og dygtigere arbejdsstyrke.

Vi må aldrig opgive mennesker, forvente for lidt og stille for få krav. Det gælder på uddannelserne, hvor alt for mange unge bliver tabt. Det gælder på arbejdsmarkedet, som for nogle bliver mere usikkert. Og det gælder de desværre for mange mennesker, særligt med ikke-vestlig baggrund, som ikke har et arbejde at stå op til.

Klimakrisen er den største globale udfordring i vor tid. Vi skal sætte ind mod klimaforandringerne for vores børns og børnebørns fremtid. Men vi skal også gøre op med de falske modsætninger og insistere på, at den grønne omstilling både skal skabe et mere bæredygtigt samfund og nye arbejdspladser.

Vi skal styrke vores samfundsmodel, tilliden og fællesskabet. Vi skal huske, hvorfor vi skabte dette enestående, fantastiske samfund. Velfærden blev bygget af mennesker og for mennesker. Men i dag kan det godt føles, som om omsorgen og nærheden er trængt i baggrunden.

Regeringen sætter velfærden først. Pengene følger med, når der bliver flere børn og ældre. Det skal de blive ved med. Og lige så vigtigt vil vi skrue ned for detailstyring oppefra. Og skrue op for faglighed og ledelse ude på institutionerne. Vi vil give mere ansvar til medarbejderne i kernevelfærden.

For at velfærdssamfundet kan hænge sammen, skal den sociale kontrakt være stærk. Der skal være muligheder for at skabe sig et godt liv, uanset hvor i landet man bor, eller hvilken baggrund man har. Til gengæld skal den enkelte bidrage til fællesskabet efter bedste evne.

Vi må ikke lade os løbe over ende af udviklingen – hverken nationalt eller internationalt. Mange af vores muligheder kommer udefra. Danmark er et aktivt medlem af verdenssamfundet. Vi har en lang tradition for at kæmpe for vores værdier i verden: For folkestyre, solidaritet og kvinders rettigheder.

Men demokratiske værdier, menneskerettigheder og forpligtende fællesskaber er under pres. I globaliseringens skygge vokser ulighed og uretfærdighed. I en urolig verden skal Danmark tage et medansvar for internationale løsninger. Vi skal arbejde for, at globaliseringen kommer os og andre til gavn.

Klimakrisen kræver om noget internationalt samarbejde. Også her skal Danmark løfte ansvaret og gå foran med ambitiøse klimamål og grønne løsninger.

Danskerne har vist, at vi kan bekæmpe en pandemi, fordi vi beslutter os for det. Tænk, hvis vi gik til samfundets andre store udfordringer med samme beslutsomhed.

Ti fremskridt for Danmark de næste ti år

Fremtidens Danmark vil kræve meget af os alle sammen. I erhvervslivet, hos lønmodtagerne, på uddannelserne, på plejehjemmene, i børnehaverne og andre institutioner og hos den enkelte borger.

Regeringen vil tage ansvar og sætte retningen for Danmarks udvikling med ti fremskridt i et tiårigt perspektiv.

Danmark kan mere. Vi skal være:

- **Grønnere** – Danmark skal tage ansvar for at løse den globale klimakrise
- **Rigere** – gode vækstvilkår og digitalisering skal give fremdrift i hård konkurrence
- **Dygtigere** – gode uddannelser skal være grundlaget for samfundets udvikling
- **Flittigere** – højere beskæftigelse skal skabe større velstand
- **Ansvarligere** – arbejdsfællesskab og danske værdier skal bane vejen for integration
- **Sikrere** – Danmark skal tage ansvar i en urolig verden
- **Retfærdigere** – der skal være lige muligheder for alle
- **Varmere** – velfærden skal skabes i mødet mellem mennesker
- **Stærkere** – vi skal forbedre mulighederne for både land og by
- **Friere** – vi skal styrke den demokratiske samtale

Bred debat om svære spørgsmål

Regeringen inviterer til en bred debat.

Vi tegner de dilemmaer op, som udgør barrierer for, at vi kan nå de ti fremskridt. Og vi vil stille de svære spørgsmål.

Men vi giver ikke nødvendigvis alle svarene fra start. Dem skal vi finde sammen.

Store udfordringer og årtiers uløste problemer løses ikke med et snuptag. Komplicerede problemstillinger og svære dilemmaer kræver refleksion og idérigdom. Det er ansvarligt at tage sig tid til at finde de gode løsninger for det danske samfund.

Regeringen ønsker at engagere så mange som muligt i visionen for Danmark om ti år. Jo flere, der er med til at forme vores fælles fremtid, des bedre bliver den.

Vi er klar til at se på gamle problemer med nye øjne, gøre op med dogmer og styrke vores samfundsmodel og økonomi.

Stærkt økonomisk grundlag under fremtiden

Dansk økonomi er grundlæggende stærk og robust.

Den strukturelle beskæftigelse er historisk høj. 3 millioner personer. Selv uden nye tiltag vil den strukturelle beskæftigelse stige med mere end 80.000 personer i perioden 2021-2030.

Tidligere tiders vigtige reformer har bidraget til en højtuddannet og produktiv arbejdsstyrke og øger fortsat den strukturelle beskæftigelse.

De offentlige finanser er sunde. Finanspolitikken er holdbar på lang sigt. Og Danmark har den højeste internationale kreditvurdering – AAA-rating. Der er international tillid til, at Danmark fører en ansvarlig økonomisk politik og kan betale af på sin gæld.

Coronapandemien ramte en sund økonomi. Under corona har Danmark derfor kunnet føre en konsekvent krisepolitik og en ekspansiv finanspolitik. Vi har aktivt understøttet økonomi, erhvervsliv og lønmodtagere. Der er ikke ubalancer i de underliggende strukturer i økonomien – heller ikke efter pandemien. Danmark er kommet stærkt igennem krisen. Der er ikke efterladt en ubetalt regning til eftertiden.

Ti fremskridt for Danmark de næste ti år

Grønnere

Rigere

Dygtigere

Flittigere

Ansvarligere

Sikrere

Retfærdigere

Varmere

Stærkere

Friere

Grønnere

Danmark skal tage ansvar for at løse den globale klimakrise

Verden står i en klimakrise. Koncentrationen af CO₂ i atmosfæren har aldrig været højere, og der er ingen tvivl om, at udviklingen er menneskeskabt. Allerede nu ser vi voldsomme konsekvenser i form af blandt andet havvandsstigninger, ændrede nedbørmønstre, afsmeltning af havisen, tørke og ekstreme vejrforhold.

Klimakrisen skal løses, og det kræver akut handling fra verdenssamfundet. Et enkelt land kan ikke løse klimakrisen alene. Men Danmark har muligheden for at vise vejen for resten af verden og presse på for ambitiøse klimaaftaler internationalt og i EU.

Vi er i gang med en ambitiøs grøn omstilling. Med klimaloven og målet om at reducere vores udledning af drivhusgasser med 70 pct. i 2030 er vi blandt de lande, der går forrest i kampen mod den globale klimakrise. Og allerede mindre end to år efter aftalen om klimaloven er der truffet beslutninger og fremlagt forslag, der bringer os næsten halvdelen af vejen i forhold til det reduktionsbehov, der var, da vi indgik aftalen.

Danmark har igennem mange år været førende, når det handler om at udvikle grønne teknologier. Vi har truffet modige og ambitiøse valg, og de næste skridt i omstillingen bliver også svære og fyldt med dilemmaer. Men vi skal gøre endnu mere.

Danmark skal være et grønt foregangsland og udstillingsvindue mod verden, der viser, at omstillingen til en ansvarlig og klimaneutral fremtid er mulig.

Fremtiden er her allerede

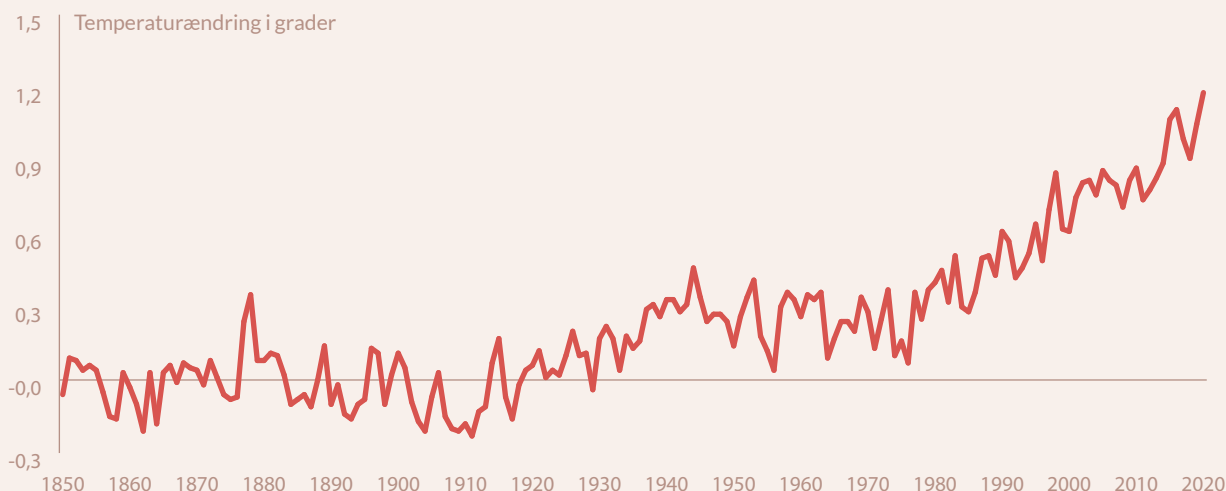
Markante og tidlige investeringer har gjort Danmark til pionerland for ny grøn teknologi. I 1991 opstillede vi verdens første havvindmøllepark, og i dag er vi verdensførende inden for vindenergi. Mange lande ser mod Danmark for at finde de gode løsninger.

Danmark har konkrete samarbejder om de gode energiløsninger med 19 lande, der tilsammen står for mere end 60 pct. af de globale udledninger, herunder USA og Indien. Og Danmark arbejder gennem klimadiplomati for, at der internationalt og i EU sættes markante mål, som følges op af konkret handling. På den måde kan vi sætte et markant aftryk på verden, selvom Danmark kun står for 0,1 pct. af de globale drivhusgasudledninger.

“

Vi har truffet modige og ambitiøse valg, og de næste skridt i omstillingen bliver også svære og fyldt med dilemmaer. Men vi skal gøre endnu mere.

Verden står i en klimakrise...

De globale temperaturer er steget

markant de seneste 150 år.

Anm.: Udviklingen i observerede globale middeltemperaturer fra 1850 til 2020 (HadCRUT)

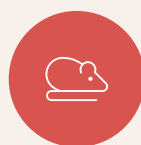
Kilde: DMI

... og mange danske arter er i risiko for at uddø

Det gælder blandt andet:

60 pct.
af danske paddearter

48 pct.
af danske pattedyrsarter

52 pct.
af danske fuglearter

47 pct.
af danske dagsommerfuglearter

54 pct.
af danske svampearter

44 pct.
af danske biarter

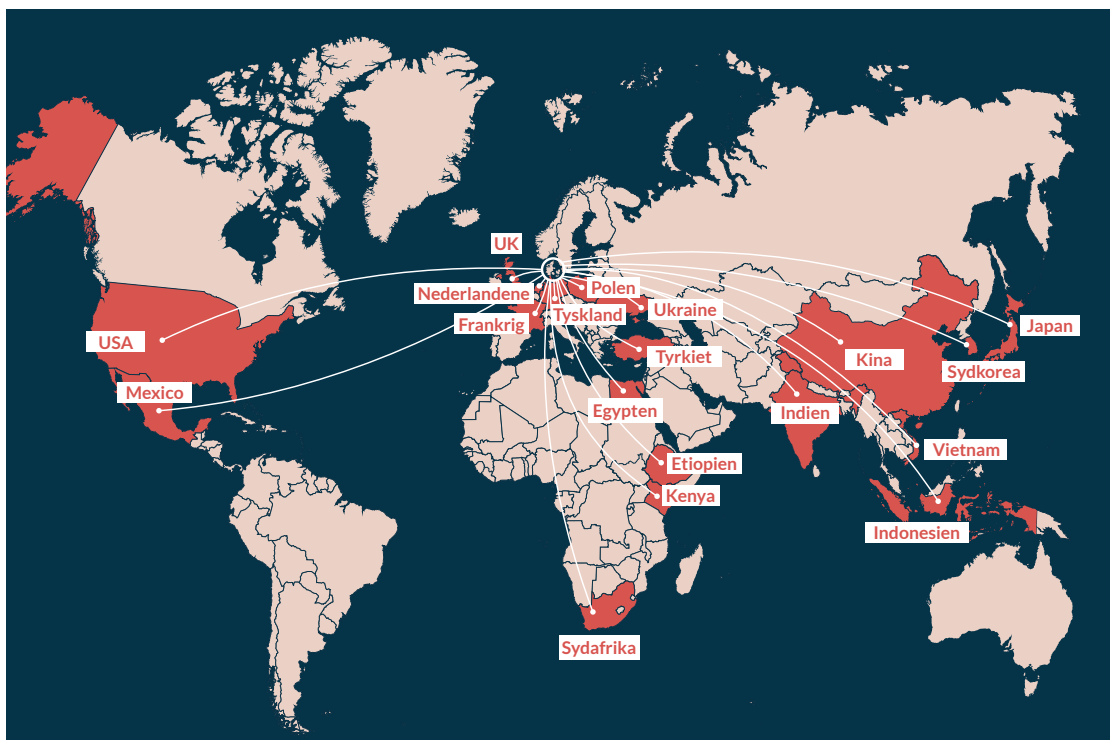
Anm.: Andelen af rødlistede arter for seks udvalgte artsgrupper fra den nyeste danske rødliste fra 2019

Der indgår kategorierne regionalt uddød, kritisk truet, truet, sårbar, næsten truet eller utilstrækkelige data. Af alle rødlistevurderede arter er 42 pct. rødlistede i 2019

Kilde: Miljøministeriet, Aarhus Universitet – Institut for Bioscience

Danmark samarbejder om grøn omstilling med 19 lande, der tilsammen står for mere end 60 pct. af de globale udledninger

Anm.: Danmarks 19 energi-samarbejdslande inkluderer nogle af verdens største CO₂-udledere, herunder Kina, USA, Indien, Mexico, Sydafrika og Ukraine.

Kilde: Energistyrelsen

Mange af de teknologier, som skal få os i mål med omstillingen, er kendte, og flere af dem er allerede i brug flere steder i verden. Men der er brug for tiltag, der kan få de grønne løsninger op i skala og ned i pris.

Både i forskningsverdenen og i erhvervslivet sker der store landvindinger i disse år. Her er den politiske opgave at understøtte visionerne i tæt samspil mellem politik, teknologi og marked. Og den kommende CO₂-afgift skal gøre det mere attraktivt for virksomheder at investere i grønne løsninger.

Den grønne omstilling er en stor mulighed – særligt for dansk erhvervsliv – for at fastholde og udvide Danmarks position som verdens grønne leverandør. Vi skal arbejde for, at også fremtidens grønne løsninger bliver skabt og leveret af danske virksomheder og lønmodtagere.

Regningen for den grønne omstilling

Omlægningen af vores økonomi og produktion fra fossile til vedvarende og grønne energikilder kan være omkostningsfuld – både for den enkelte virksomhed og for Danmark. Det afføder en række svære afvejninger.

Et konkret eksempel på et dilemma finder vi i spørgsmålet om, hvordan CO₂-afgiften skal indrettes. Det skal koste at forurene – men hvad skal det koste? Er prisen for at forurene for lav, skaber det ikke tilstrækkelig tilskyndelse til at reducere drivhusgasudledningerne. Er skatten for høj, kan det ikke betale sig at drive virksomhed i Danmark. Dermed risikerer vi, at nogle virksomheder flytter ud af landet, så vi mister produktion og arbejdspladser. Og at udledningen af drivhusgasser blot flyttes til et andet sted i verden, hvor klima- og miljøkravene kan være mindre restriktive.

Afgiftssystemet skal understøtte overgangen fra fossil til grøn energi. Men når samfundet og virksomhederne i stigende grad omstiller sig til grøn energi, mindsker vi samtidig de indtægter, som staten har fra de fossile energiformer. Det samme gælder, når vi udfaser olie- og gasproduktionen i Nordsøen, som indtil videre har været en kilde til store skatteindtægter.

Med andre ord er der behov for, at vi gentænker indretningen af vores afgiftssystem. En CO₂-afgift skal eksempelvis være et væsentligt instrument til at nå 70 pct.-målsætningen, samtidig med at dansk konkurrencekraft, sunde offentlige finanser og et stærkt velfærdssamfund ikke sættes over styr.

Vi skal vise vejen til mere biodiversitet

Også når det gælder natur og miljø, skal Danmark vise vejen frem. Og vi har gjort meget allerede. Men der er behov for endnu mere, hvis vi skal vende naturens tilbagegang og passe godt på vores miljø.

En rig og mangfoldig natur kræver først og fremmest plads.

Danmark er i dag et af de mest opdyrkede lande i Europa. Landbrug, byer og infrastruktur fylder tre fjerdedele af hele vores landareal.

Sidste år forpligtede vi os sammen med de øvrige EU-lande på et mål om 30 pct. beskyttede områder til lands og til havs på EU-niveau. At nå det vil kræve markante samfundsomlægninger for hele Europa. Skal vi afvikle dele af vores landbrug, begrænse udvidelsen af bygninger og infrastruktur i landdistrikterne eller opstille færre vindmøller for at skabe plads til naturen?

Forude venter svære prioriteringer af og beslutninger om, hvordan vi giver naturen bedre vilkår og mere plads, samtidig med at vi fortsat har en fødevareproduktion i verdensklasse. Det gælder også på havet, hvor fiskeriet og havvindmølleparker skal kunne deles om pladsen med beskyttede fugle- og havområder.

National forskningsstrategi med fire konkrete forskningsmissioner sætter en langsigtet retning for den grønne forskning og innovation

Vi investerer nu for at nå i mål med den grønne omstilling

Fangst og lagring eller anvendelse af CO₂

Grønne brændstoffer til transport og industri (Power-to-X mv.)

Klima- og miljøvenligt landbrug og fødevareproduktion

Cirkulær økonomi med fokus på plastik og tekstiler

Rigere

Gode vækstvilkår og digitalisering skal give fremdrift i hård konkurrence

Danmark skal fortsat være et stærkt og rigt samfund. Det kræver, at gode vækstvilkår for erhvervslivet går hånd i hånd med social balance og grøn omstilling. Danske virksomheder har en stærk konkurrenceevne, og vi formår i Danmark at kombinere en stor og velfungerende offentlig sektor med et af verdens bedste erhvervsklimaer. Det giver stor fleksibilitet og stærke forudsætninger for at drive virksomhed.

Både herhjemme og i verden omkring os er erhvervslivet og arbejdspladserne under forandring. Digitalisering, ny teknologi og automatisering vinder frem og ændrer jobfunktioner, forretningsmodeller og måder at drive virksomhed på. Den internationale konkurrence bliver hårdere, men samtidig giver de digitale løsninger også anledning til store platformsvirksomheder med koncentreret markedskraft.

Forandringerne skaber helt nye muligheder for danske virksomheder, men det stiller også nye krav.

Vi skal udvikle vores styrkepositioner – og skabe nye

Under pandemien så vi styrkerne ved offentlig-privat samarbejde, som kendetegner den stærke danske samfundsmodel. Det samarbejde skal vi

bruge til at udvikle nye danske styrkepositioner i hele landet. Vi må spørge os selv, hvordan kan vi bygge videre på eksisterende styrkepositioner og udvikle nye.

I dag ydes erhvervsstøtte for 42 mia. kr. om året. Spørgsmålet er, hvordan vi kan indrette systemet, så støtteordningerne er målrettet fremtidens behov.

Vi skal investere rigtigt og bruge den offentlige støtte, så vi får mest muligt ud af pengene.

Nye digitale vækstmuligheder – og flere job

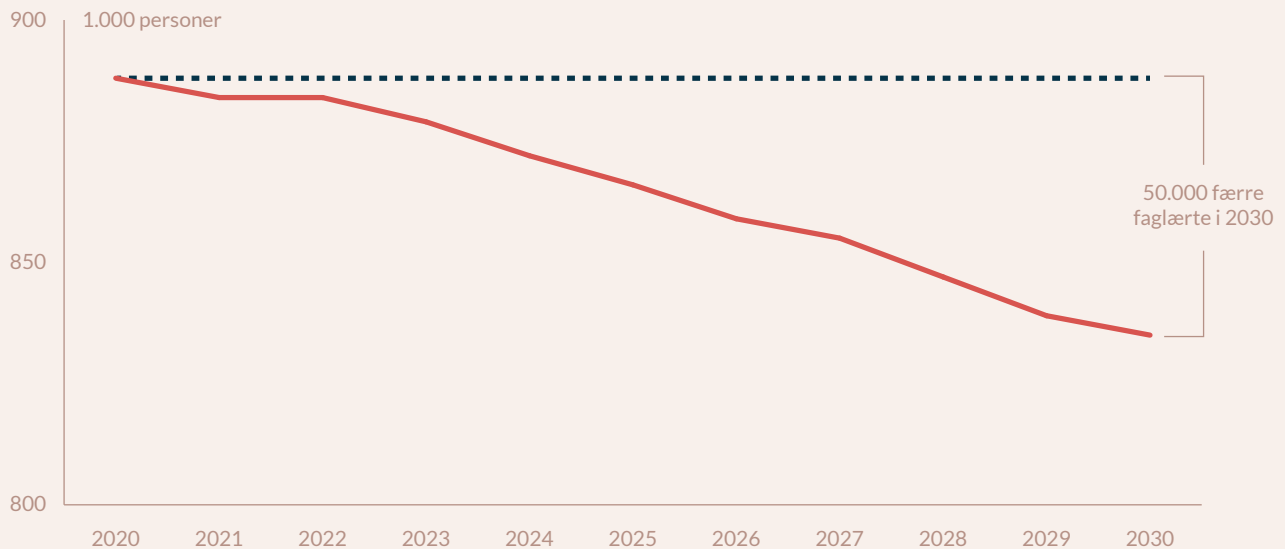
Danmark er et af de mest digitale lande i verden. Vores evne til at anvende nye teknologier er helt afgørende, når Danmark også fremover skal være konkurrencedygtig. Det stiller nye krav til, at alle faggrupper kan tilegne sig nye kompetencer gennem hele arbejdslivet.

Vi skal være åbne over for nye måder at drive forretning på og bruge de digitale løsninger, der kan gøre hverdagen nemmere for både virksomheder og borgere.

“

Vi har brug for mere kvalificeret arbejdskraft, ellers kan det hæmme væksten – både i den enkelte virksomhed og i samfundet.

Vi uddanner for få faglærte

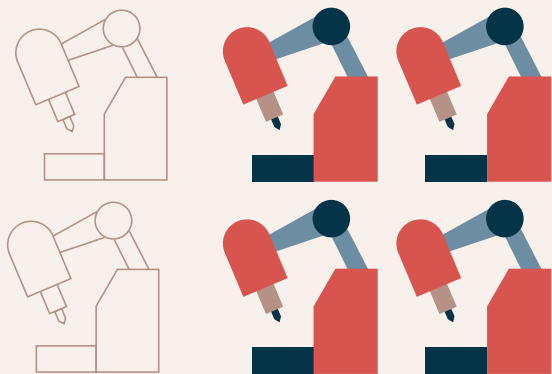

50.000 færre faglærte

i 2030 kan gøre det sværere at rekruttere kvalificeret arbejdskraft.

Anm.: Den mellemfristede fremskrivning viser det forventede antal beskæftigede faglærte. Fremskrivningen er behæftet med usikkerhed og tager afsæt i den strukturelle beskæftigelse

Kilde: Finansministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik

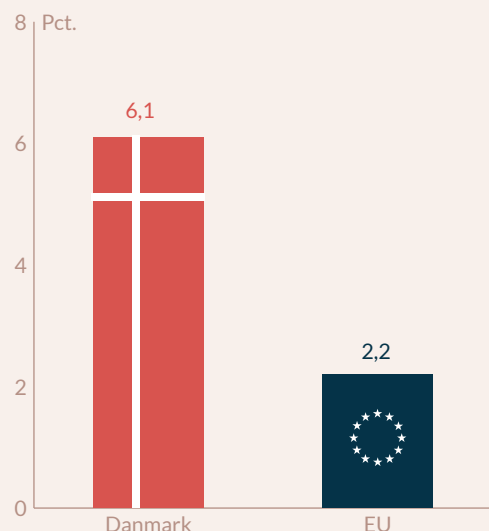

Industrirobotter er fordoblet

i løbet af ti år.

Anm.: Antages, at robotter udgår efter 12 års brug, hvilket baseres på et skøn fra IFR, jf. Redegørelse om vækst og konkurrenceevne

Kilde: Erhvervsministeriet på baggrund af International Federation of Robotics (IFR)

Vi er førende inden for grøn eksport

6,1 pct. af dansk eksport består af grønne løsninger.

Anm.: EU-gennemsnittet er et simpelt gennemsnit af EU-landenes andele af grøn eksport ift. samlet eksport

Kilde: Eurostat

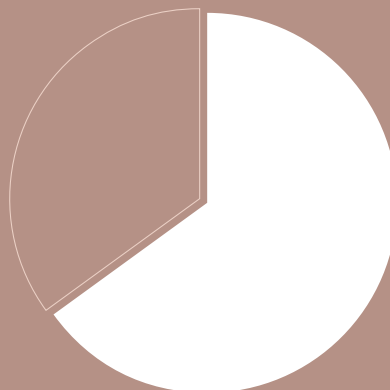
Små og mellemstore virksomheder fylder meget...

99 pct.

af de danske virksomheder er små eller mellemstore.

Kilde: Danmarks Statistik

2 ud af 3

af de privatansatte er beskæftiget i små og mellemstore virksomheder.

Kilde: Danmarks Statistik

... så potentialet er stort

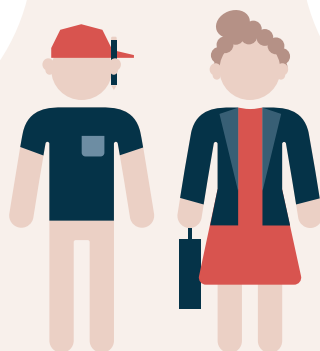
SMV'erne anvender i mindre grad basale og avancerede teknologier.

For avancerede teknologier er forskellen blevet forstærket de senere år.

Der er stort produktivitéspotentiale blandt SMV'erne, som er mindre produktive end de store virksomheder.

SMV-vækstvirksomheders adgang til accelerationskapital rangerer blandt de laveste i OECD.

Der er mange innovative SMV'er i Danmark. Men generelt er SMV'erne mindre innovative og investerer mindre end større virksomheder.

Kilde: Danmarks Statistik, Redegørelse for vækst- og konkurrenceevne, DI, Invest Europe, Eurostat og Redegørelse for Danmarks Digitale Vækst

Samtidig skal vi være opmærksomme på de dilemmaer og udfordringer, som teknologien og digitaliseringen medfører. Det gælder eksempelvis spørgsmål om, hvordan vi høster gevinsterne af den øgede brug af data uden at gå på kompromis med datasikkerheden, og hvordan vi regulerer de store tech-virksomheder.

Danmark er og skal være et produktionsland

Centralt i dansk erhvervsliv står industrien, der har været en væsentlig drivkraft bag den danske produktivitetsfremgang og for dansk eksport.

Produktionsvirksomhederne står i dag for over halvdelen af erhvervslivets samlede investeringer i forskning og udvikling. Industrien skaber nye arbejdspladser, samtidig med at processerne moderniseres og automatiseres med ny teknologi.

Også serviceerhvervene skaber stor værdi herhjemme og i udlandet. 1,2 millioner personer er ansat i private servicevirksomheder. Over de seneste 25 år er eksporten af serviceydelser steget mere end tre gange så hurtigt som Danmarks samlede bruttonationalprodukt.

Vækst i virksomhederne forudsætter, at virksomhederne forsker, udvikler og innoverer. Det er derfor positivt, at danske virksomheders forsknings- og udviklingsaktivitet er høj. Det skal den fortsat være – og den skal løftes, hvis vi skal fastholde og skabe flere danske arbejdspladser. Spørgsmålet er, hvordan vi bedst understøtter erhvervslivets investeringer i nye teknologier, kompetencer og innovation.

Den grønne omstilling kan blive udfordret af udsigten til færre faglærte

Danske virksomheder er i dag blandt verdens førende inden for grøn energi- og miljøteknologi.

Det globale fokus på grøn omstilling skaber et voksende marked for klimateknologi og nye grønne løsninger. Det er en historisk mulighed for dansk erhvervsliv. Og med de europæiske genopretningsplaner og den amerikanske regerings grønne ambitioner og store vækstpakke åbnes nye muligheder for grøn eksport af danske løsninger.

Men skal vi lykkes med at gribe mulighederne, kræver det, at vi har medarbejdere nok til de mange grønne job. I de næste ti år er der udsigt til, at antallet af faglærte vil falde med omkring 50.000 personer. Vi står over for en årrække, hvor store årgange med flere faglærte trækker sig tilbage på pension, mens mindre årgange, hvor

færre søger erhvervsuddannelser, træder ind på arbejdsmarkedet.

Mange virksomheder, der arbejder med grøn omstilling, har brug for faglærte medarbejdere, som det allerede i dag kan være vanskeligt at rekruttere. Det gælder blandt andet faglærte med STEM-kompetencer (Science, Technology, Engineering & Mathematics).

Vi har brug for mere kvalificeret arbejdskraft, ellers kan det hæmme væksten – både i den enkelte virksomhed og i samfundet. Får vi ikke uddannet flere faglærte, er der risiko for, at virksomhederne må hente arbejdskraften fra udlandet, mens danske ufaglærte går ledige.

Uforløst potentiale blandt små og mellemstore virksomheder

Små og mellemstore virksomheder udgør langt hovedparten af de danske virksomheder. Tilsammen beskæftiger de omkring to tredjedele af alle privatansatte.

De små og mellemstore virksomheder udgør et stort potentiale for Danmark og dansk økonomi. Kan vi bane vejen for, at flere af dem vokser sig store, vil det styrke vores vækst og velstand. Det kræver, at vi finder nye svar på en række udfordringer.

Små og mellemstore virksomheder har generelt en lavere produktivitet og en lavere investeringsrate end store virksomheder. Mange af dem er også mindre digitaliserede, og det kan være en barriere for vækst.

Virksomhedernes adgang til risikovillig kapital er afgørende for deres investeringer og deres muligheder for at vokse og skabe arbejdspladser i Danmark. Derfor er det en udfordring, at danske virksomheders adgang til kapital i den fase, hvor væksten tager fart, er blandt de laveste i OECD. Fire ud af fem danske vækstvirksomheder, der rigtigt hurtigt vokser sig store og bliver til såkaldte unicorns, flytter ud af landet undervejs, mens det i Sverige og Finland kun er tilfældet for én ud af fem.

Samtidig kan et voksende bureaukrati ramme små virksomheder hårdt og begrænse deres muligheder for at vokse. Det gælder ikke mindst de små iværksættervirksomheder med få medarbejdere, hvor administration af nye love og regler kan tage tid fra kerneopgaven. Nogle giver måske helt op på deres iværksætterdrøm, inden de overhovedet er kommet i gang.

Dygtigere

Gode uddannelser skal være grundlaget for samfundets udvikling

Det danske uddannelsessystem er en succeshistorie. Stadig flere tager en uddannelse, og generation for generation er uddannelsesniveaulet steget.

Det er godt for det enkelte menneske. Uddannelse giver et godt fodfæste for arbejdslivet i form af større jobsikkerhed og højere løn. Desuden giver det udsyn og dannelse og kan sætte den enkelte i stand til at realisere sine drømme og bryde den negative sociale arv.

Uddannelse er også godt for samfundet. Uddannelse understøtter, at danskerne bliver dygtigere, mere idérige og mere produktive – og deltager aktivt i samfundet.

Et stigende uddannelsesniveau er positivt. Men der er også vedvarende udfordringer i uddannelsessystemet, som vi endnu ikke har løst.

For mange unge forlader folkeskolen uden tilstrækkelige kundskaber

På trods af det generelt stigende uddannelsesniveau er der for mange børn og unge, der hægtes af allerede i folkeskolen. 15 pct. af en ungdomsårgang forlader folkeskolen uden tilstrækkelige kundskaber og færdigheder til at kunne fortsætte direkte på en ungdomsuddannelse.

Samtidig er der for mange unge, der ikke kommer videre efter folkeskolen og heller ikke er i arbejde. Denne gruppe udgør ca. 45.000 unge i alderen 15-24 år. Adskillige reformer og initiativer til trods er det endnu ikke lykkedes at nedbringe antallet af unge uden uddannelse og arbejde væsentligt.

Vi må ikke acceptere, at børn og unge hægtes af.

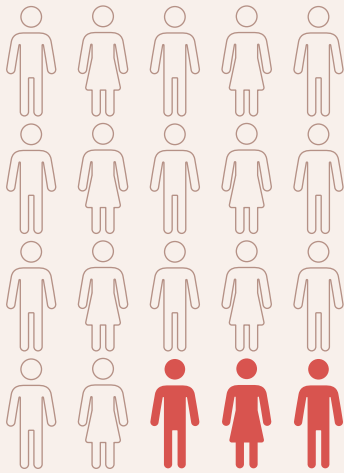
En del af problemet kan være, at folkeskolen er præget af en kultur, som passer bedre til nogle børn end andre. Vi kan i hvert fald se en faglig skævvridning mellem drenge og piger, hvor drengene i gennemsnit forlader skolen med dårligere resultater end pigerne. Vi kan også se, at nogle børn og unge bliver skoletrætte allerede i folkeskolen. Derudover spiller elevers sociale baggrund og herkomst også en rolle for de faglige resultater. Måske kan man tale om en faglig slagside eller en køns-skævhed i skolen.

Er skolen for boglig og akademisk og med for lidt fokus på praktiske færdigheder? Rummer skolesystemet muligheder nok for, at børn kan starte senere i skolen? Eller at ældre elever tager en pause fra skolebænken og kommer ud på en arbejdsplads undervejs i forløbet?

“

Vi må ikke acceptere, at børn og unge hægtes af.

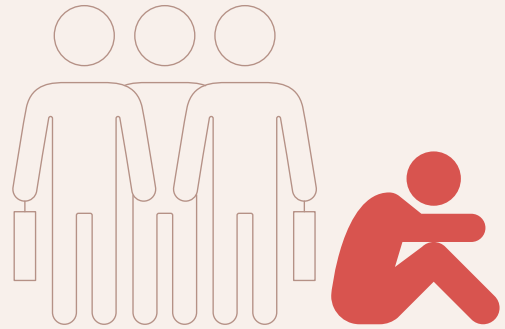
Uddannelsessystemet rummer fortsat uløste problemer

3 ud af 20

forlader folkeskolen uden tilstrækkelige færdigheder til at kunne fortsætte direkte ind på en ungdomsuddannelse.

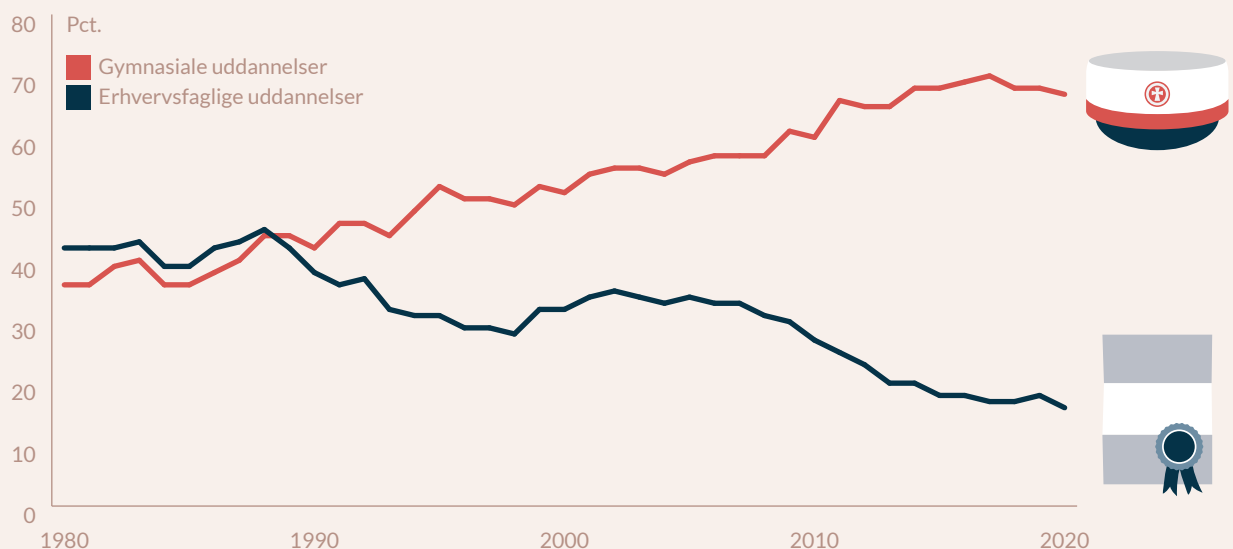
Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik

45.000

mellem 15 og 24 år er hverken i uddannelse eller i arbejde. Antallet har ikke ændret sig væsentligt de seneste ti år.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet

2 ud af 10

søger en erhvervsuddannelse efter grundskolen.

Anm.: Angiver første tilgang til en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse for unge, der er påbegyndt en ungdomsuddannelse senest det år, hvor de fylder 17 år.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet

Spørgsmålet er, hvordan vi indretter skolen, så den favner flere børn – drenge og piger, både de fagligt stærke og de praktisk stærke, skoletrætte børn, børn med funktionsnedsættelser mv. – og samtidig værner om den gode skole, som vi på mange måder har i dag.

Flere skal tage en erhvervsuddannelse

I dag søger syv ud af ti unge mod de gymnasiale ungdomsuddannelser efter skolen. Det er positivt, at de gymnasiale uddannelser leverer et populært uddannelsesstilbud. Det understøtter, at mange unge tager en ungdomsuddannelse. Men de unges uddannelsesvalg skaber også udfordringer.

Der bliver brug for faglærte i de kommende år. Ikke mindst i arbejdet med den grønne omstilling. Hvis vi skal nå vores ambitiøse klimamål, skal der være tilstrækkeligt med faglærte til de mange grønne job. Også på velfærdsområderne er der brug for mere faglært arbejdskraft.

Kun to ud af ti unge søger en erhvervsuddannelse direkte efter skolen. Siden 2014 har det været et politisk mål, at tre ud af ti af en ungdomsårgang skal søge en erhvervsuddannelse efter folkeskolen. Men trods flere års politisk indsats er det endnu ikke lykkedes at indfri målsætningen.

Hvis flere unge skal gennemføre en erhvervsuddannelse, skal flere søge ind og færre falde fra. Samtidig kan det være, at færre skal søge en gymnasial uddannelse. Udfordringen er at gøre erhvervsuddannelserne til et attraktivt uddannelsesvalg, der

kan konkurrere med de gymnasiale uddannelser – samtidig med, at vi understøtter høj uddannelseskvalitet og attraktive uddannelsesmiljøer.

Videregående uddannelser rustet til fremtiden

Der uddannes i dag flere på de videregående uddannelser end nogensinde. Næsten hver tredje i en ungdomsårgang starter på universitetet.

Mange unge vælger allerede uddannelse efter, hvor det er muligt at få job. Som samfund skal vi afveje, om der bliver uddannet den rette arbejdskraft.

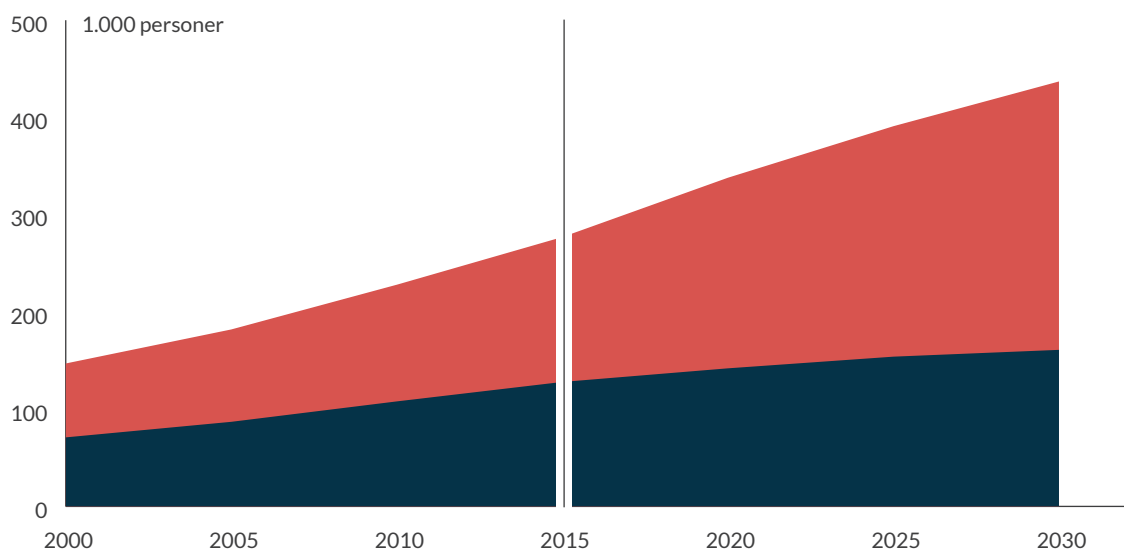
Hvordan sikrer vi, at de unge i tilstrækkelig grad uddanner sig til de fag, hvor der vil mangle arbejdskraft? Så der er balance mellem samfundets behov og de unges uddannelsesvalg.

De lange videregående uddannelser er blevet hovedvejen til arbejdsmarkedet for en meget stor gruppe. Det medfører, at uddannelsessystemet skal uddanne kandidater med de færdigheder og kompetencer, som erhvervslivet efterspørger. En større del af de nyuddannede ventes at skulle finde job i den private sektor de næste ti år, herunder i små og mellemstore virksomheder. Men vores uddannelsers indhold og struktur bærer stadig præg af, at kandidatuddannelserne tidligere var for de få, der skulle undervise, forske eller varetage specifikke job som eksempelvis præst, læge eller jurist. Der er samtidig mange nyuddannede, som er længe om at få bragt deres kompetencer i spil i et job efter endt uddannelse.

Flere højtuddannede skal finde job i det private

Privat beskæftigelse
Offentlig beskæftigelse

Anm.: Perioden 2000-2015 er opgjort antal beskæftigede med en kandidatuddannelse fra universitetet i hhv. den offentlige og private sektor. Perioden 2015-2030 er opgjort antal personer med en kandidatuddannelse fra universitetet, der står til rådighed for beskæftigelse

Kilde: Universitetsuddannelser til fremtiden 2018, Uddannelses- og Forskningsministeriet

Der er efterspørgsel på nyuddannede med de rette kompetencer

Nyuddannede kandidater skal have de færdigheder og kompetencer, som erhvervslivet efterspørger.

De videregående uddannelser skal fortsat uddanne dygtige dimittender. Uddannelser af høj kvalitet er en investering, der betaler sig. Men på nogle uddannelser er der tegn på, at kvaliteten er udfordret af for få undervisningstimer, for lidt interaktion mellem underviser og studerende eller for lidt feedback til de studerende. Andre uddannelser er udfordret af for korte praktikforløb og for lidt praktisk erfaring med de arbejdsopgaver, de studerende efterfølgende skal ud at varetage.

Behov for livslang læring

De fleste færdiggør deres uddannelse, mens de er i 20'erne. Derefter følger et langt arbejdsliv, der bliver længere i takt med, at vi lever længere, og pensionsalderen hæves. Det skærper behovet for at opdatere og vedligeholde viden, kompetencer og færdigheder.

I dag går langt de fleste offentlige midler til uddannelse til de unge. Men alle – nærmest uanset uddannelse og fag – vil have behov for at dygtiggøre sig senere i livet. Det skal vi understøtte. Uddannelse skal ikke alene ske i ungdommen, men i højere grad løbende gennem arbejdslivet.

Der er brug for at se på, om vi kan skabe bedre kvalitet i uddannelserne og bedre muligheder for uddannelse gennem hele livet – både når man skal vedligeholde sine kompetencer, og hvis man har brug for at skifte spor senere i livet.

Flittigere

Højere beskæftigelse skal skabe større velstand

Danmark har et af verdens mest fleksible og omstillingsdygtige arbejdsmarkeder – med høj beskæftigelse, økonomisk tryghed og hjælp ved arbejdsløshed.

Med det unikke danske trepartssamarbejde er der fundet brede, balancerede løsninger på en lang række udfordringer. Fra udbredelsen af arbejdsmarkedspensionerne i 1987 til trepartsaftalen om tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft og praktikpladser i 2016. Og senest med de 17 trepartsaftaler under corona, som blandt andet har holdt hånden under arbejdspladserne for hundredetusindvis af lønmodtagere.

Med den aktive arbejdsmarkedspolitik i 1990'erne skabtes et større fokus på ret og pligt, der sammen med en lang række reformer gennem årene har banet vejen for lav strukturel ledighed og en stadig større arbejdsstyrke. Men der er stadig uløste problemer.

Jobfunktioner og arbejdsmarkedets behov ændrer sig

Globaliseringen har styrket dansk økonomi. Omtrent 800.000 danske arbejdspladser er i dag knyttet til eksporten. Samtidig har specialisering og ny teknologi øget vores produktivitet og velstand.

Det gælder særligt industrien, hvor automatisering har skabt mange nye job. Samtidig er der frigivet arbejdskraft til andre opgaver. Men det betyder også, at der er færre job for ufaglærte. Og den tendens vil sandsynligvis fortsætte i fremtiden.

Derfor skal vores uddannelsessystem blive meget bedre til at ruste alle til fremtiden. Mange ufaglærte er dygtige til deres job, men mangler papir på deres kompetencer. Når ufaglærte løftes til eksempelvis faglærte, får de bedre muligheder på arbejdsmarkedet. Det er vigtigt både for den enkelte og for samfundet.

Også digitaliseringen er i gang med at ændre jobfunktioner for både ufaglærte, faglærte og dem med lange uddannelser. Kunstig intelligens kan i stigende grad bruges til at løse problemer, der tidligere har krævet mennesker. Og med den øgede brug af data og nye teknologier opstår nye typer job, der kræver nye kompetencer.

I fremtiden skal Danmark leve af innovation og viden, erhvervslivets internationale styrkepositioner og en dygtig og omstillingsparat arbejdsstyrke. Det stiller store krav til, at vi skaber bedre muligheder for, at alle faggrupper kan tilegne sig nye kompetencer gennem hele arbejdslivet.

“

At så mange ikke formår at få fast tilknytning til arbejdsmarkedet er både et problem for den enkelte og for samfundet.

Et arbejdsmarked i forandring med udfordringer...

40 pct.

af de samlede arbejdstimer i Danmark kan automatiseres med eksisterende teknologi.

Kilde: McKinsey & Company, 2017

Usikre ansættelsesvilkår

præger mange atypisk beskæftigede.

... og muligheder

Stadig flere på arbejdsmarkedet

Den danske befolkning har generelt en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet – otte ud af ti er i job. Men der er fortsat brug for, at vi stræber efter at øge beskæftigelsen. Både på kort og lang sigt er der behov for at hjælpe virksomhederne med at få adgang til den nødvendige kvalificerede arbejdskraft, så de kan blive ved med at vokse og skabe velstand.

Der er flere veje til at øge beskæftigelsen. Et længere arbejdsliv for seniorer, som kan og vil tage en ekstra tørn. Flere timer om ugen for deltidsansatte, der vælger at tage en fuldtidsstilling. Og et lavere sygefravær.

Det er også oplagt at se på, om flere fra "udenforskabet" kan komme i job og blive en del af arbejdsmarkedet. Ser man bort fra SU-modtagere,

var der i 2020 ca. 750.000 fuldtidspersoner i den arbejdsdygtige alder på overførselsindkomst. De er en del af "udenforskabet" i Danmark.

De offentligt forsørgede omfatter mange forskellige grupper. Dagpenge i forbindelse med jobskifte er en del af fleksibiliteten i den danske model. Uden førtidspension havde personer uden arbejdsevne ikke haft noget at leve af. Barselsdagpenge understøtter, at børn og deres forældre kan knytte bånd.

Men blandt de offentligt forsørgede er også grupper, som vi skal have ambitioner om at finde plads til på arbejdsmarkedet. Der findes i dag en stor gruppe, som står på kanten af arbejdsmarkedet. At så mange ikke formår at få fast tilknytning til arbejdsmarkedet er både et problem for den enkelte og for samfundet.

**Alle faggrupper
skal kunne
tilegne sig nye
kompetencer
hele livet**

Kontanthjælpssystemet er tænkt som en midlertidig hjælp – ikke som en varig ydelse til langtidsledige. Men i praksis lever mange mennesker på kontanthjælp i mange år.

Flere af de 45.000 ufaglærte unge, der i dag hverken er i job eller uddannelse, skal i gang. Men mange døjer med udfordringer, der kan gøre det svært for dem at leve op til højere krav til eksempelvis jobsøgning, påbegyndelse af en uddannelse eller aktivering.

Hvis vi vil problemerne til livs, kræver det, at vi tør gå nye veje for at få flere med i arbejdsfællesskabet.

Trygheden på arbejdsmarkedet er udfordret

Den danske arbejdsmarkedsmodel sikrer ordentlige løn- og arbejdsvilkår for lønmodtagerne og stor fleksibilitet for virksomhederne. Bliver man ledig, er der tryghed i, at sikkerhedsnettet griber én. En forudsætning er, at lønmodtagerne organiserer sig i de faglige organisationer og forsikrer sig i en a-kasse. Det, der gør modellen stærk, er, at den dækker bredt.

Men modellen favner ikke alle. Stadig flere arbejder i forskellige former for atypisk beskæftigelse uden ordentlige ansættelsesvilkår. Det gælder eksempelvis mange løst ansatte, tilkaldevikarer, ulønnede praktikanter eller solo-selvstændige – et udbredt fænomen inden for platformsøkonomien.

De mange forskellige jobtyper kan være attraktive for nogle på grund af arbejdsvilkår, hvor man i nogle tilfælde selv kan styre arbejdstid og opgaver.

Men der er ofte også en bagside: Usikkerhed i ansættelse og indkomst og dårligere arbejdsvilkår. Atypisk beskæftigede kan være ansat uden opsigelsesvarsler, uden løn under sygdom og med ringe dækning ved arbejdsskader.

Hvis samfundet ikke tager hånd om problemet, og antallet af atypisk beskæftigede vokser, kan en stadig større gruppe borgere gå glip af trygheden og principperne om ordentlige løn- og arbejdsvilkår. Det kan betyde, at fremtidens unge, der træder ind på arbejdsmarkedet for første gang, kommer til at møde et mere usikkert og opbrudt arbejdsmarked. Det er samfundets og arbejdsmarkedets parter opgave at sikre, at den danske arbejdsmarkedsmodel fortsat er relevant for lønmodtagerne.

Samtidig skal vi give virksomhederne muligheder for at finde nye forretningsmodeller, som kan skabe vækst, velstand og arbejdspladser.

Også arbejdskraftens fri bevægelighed i EU indebærer dilemmaer. Den fri bevægelighed er en stor fordel for en lille åben økonomi som den danske. Men i de tilfælde, hvor den udnyttes til at ansætte medarbejdere på markant ringere arbejdsvilkår, end der normalt gælder på det danske arbejdsmarked, er det skadelig social dumping.

Den danske model er den bedste garant for ordentlige arbejdsvilkår i Danmark. Det er derfor også afgørende, at den respekteres i forslag fra EU, der – med gode hensigter – griber ind i den måde, arbejdsvilkårene fastsættes, såsom en lovfastsat minimumsløn. Udfordringen er derfor at bekæmpe blandt andet social dumping uden at ty til midler, der underminerer friheden og fleksibiliteten på arbejdsmarkedet.

Ansvarligere

Arbejdsfællesskab og danske værdier skal bane vejen for integration

Den danske befolkning har ændret sig markant over de seneste 40 år. I 1980 var 3 pct. af befolkningen indvandrere eller efterkommere. I dag er det 14 pct.

Særligt andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande er steget. Næsten hver tiende borger i Danmark har i dag ikke-vestlig baggrund.

Mange indvandrere og efterkommere klarer sig godt i Danmark. De deler danske værdier, engagerer sig i lokalsamfundet, på uddannelserne og på arbejdspladserne.

En stor del af de unge efterkommere med ikke-vestlig baggrund er i gang med en uddannelse. Beskæftigelsesfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere er stigende.

Det er vigtigt for integrationen. Men det er ikke tilstrækkeligt. Danmark bygger på grundlæggende værdier, som alle her i landet skal respektere: demokrati, frihed, ligeværd og fællesskab. Uddannelse og beskæftigelse er en trædesten til at blive integreret.

Der er stadig for mange med udenlandsk baggrund, der ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse, og som ikke er tilstrækkeligt integreret i det danske samfund. Det gælder særligt ikke-vestlige indvandrere og efterkommerne.

For mange står uden for arbejdsfællesskabet

Blandt nogle grupper af indvandrere og efterkommere har mange en for svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Det gælder især for kvinderne fra Mellemøsten, Nordafrika, Afghanistan, Pakistan (MENAP-landene) og Tyrkiet.

Langt under halvdelen af kvinderne fra disse lande er i arbejde. Resultatet er, at for mange befinder sig i periferien af samfundet.

Også blandt mændene med baggrund fra MENAP-landene og Tyrkiet er der udfordringer. Deres beskæftigelsesfrekvens er langt lavere end for mænd med dansk oprindelse.

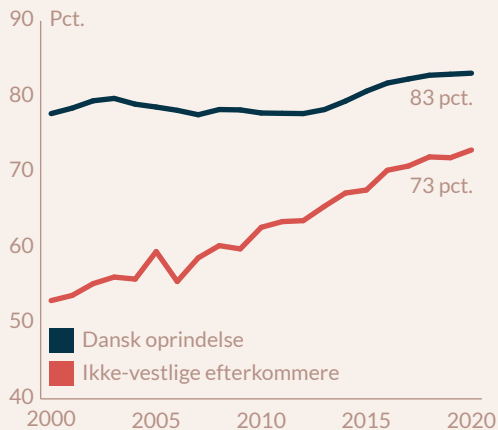
Der er ingen nemme løsninger på, hvordan vi får flere ikke-vestlige indvandrere og efterkommere ind på arbejdsmarkedet.

Gennem de seneste årtier er der gjort mange forsøg. Men effekten af indsatserne har ikke været stor nok.

Det gør integrationsopgaven vanskeligere, når boligområder, skoler og institutioner ikke afspejler befolkningen i Danmark.

Integrationen går den rigtige vej...

Flere ikke-vestlige efterkommere uddanner sig

73 pct. af de 25-årige har i dag mindst gennemført en ungdomsuddannelse.

Kilde: Finansministeriet

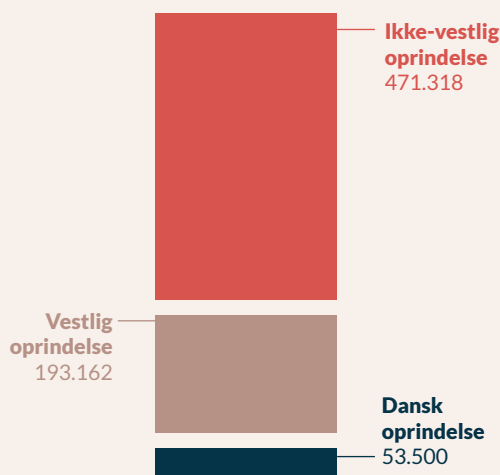
14

færre ghettoområder siden 2018

Det betyder, at antallet af ghettoområder er næsten halveret.

Kilde: Redegørelse om parallelsamfund 2021, Indenrigs- og Boligministeriet

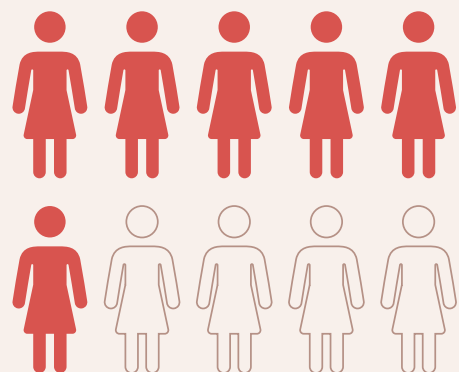
... men er langt fra i mål

471.318 personer

af befolkningstilvæksten siden 1980 er ikke-vestlige indvandrere og efterkommere.

Kilde: Danmark Statistik

6 ud af 10

kvindelige indvandrere og efterkommere fra Mellemøsten, Nordafrika, Afghanistan, Pakistan og Tyrkiet er uden job.

Kilde: Udlændinge- og Integrationsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik

Integrationsopgaven er ulige fordelt

De 13 hårde ghettoområder adskiller sig markant fra resten af landet med hensyn til integrationsopgaven.

8 gange

så mange har ikke-vestlig baggrund.

50 pct.

lavere gennemsnitsindkomst.

3 gange

så mange har kun gennemført grundskolen.

3 gange

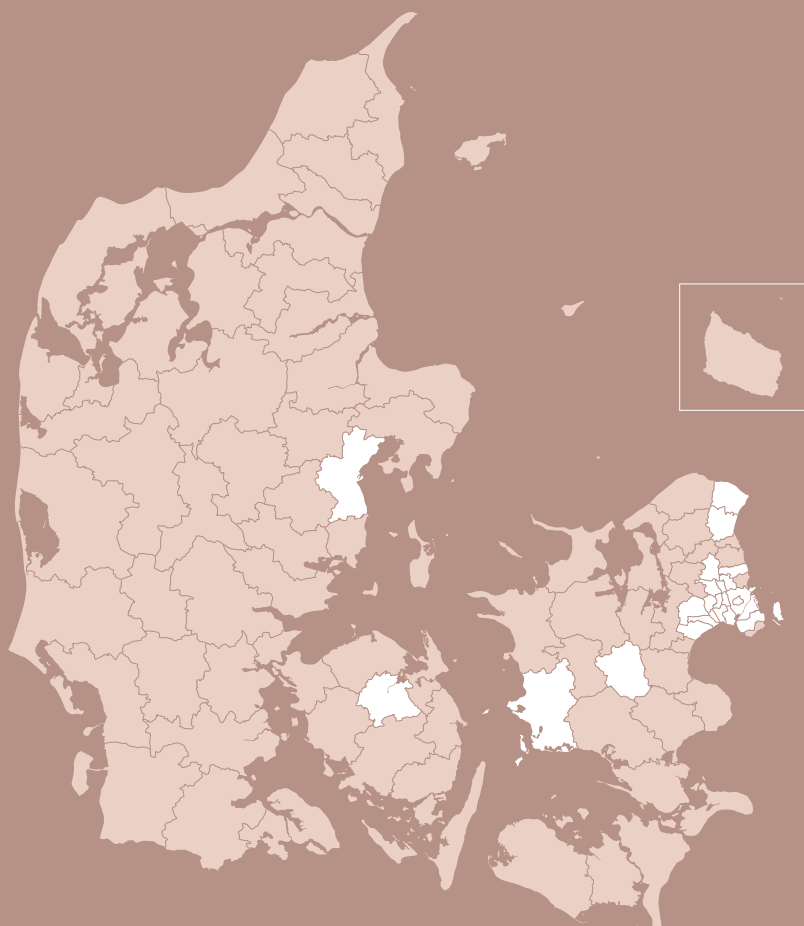
så mange er dømt for kriminalitet.

3 gange

så mange er uden for arbejdsmarkedet.

Kilde: Indenrigs- og Boligministeriet

**23
kommuner**

har en højere andel af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere end landsgennemsnittet.

Det gælder især hovedstadskommunerne.

Kilde: Indvandrere i Danmark 2020, Danmarks Statistik

Integrationsopgaven er ulige fordelt

Indvandrere og efterkommerne er især koncentreret i landets største byer og i hovedstadskommunerne. I Ishøj Kommune, hvor koncentrationen er størst, er fire ud af ti borgere indvandrere eller efterkommere. Det er omkring tre gange så mange som landsgennemsnittet.

Som menneske er det naturligt at søge sammen med andre, der har samme baggrund. Men det har også en bagside.

Det gør integrationsopgaven vanskeligere, når boligområder, skoler og institutioner ikke afspejler befolkningen i Danmark.

I dag er der boligområder, som adskiller sig markant fra resten af landet. Hvor alt for mange står uden for arbejdsmarkedet. Hvor for mange ikke har anden uddannelse end grundskolen. Hvor alt for mange har begået kriminalitet. Og hvor gennemsnitsindkomsten er lav. Parallelsamfund, som i koncentreret form viser de udfordringer, der er i resten af landet, og som risikerer at vokse sig større, hvis vi ikke får dem håndteret.

Det er afgørende, at parallelsamfundene brydes op, så integrationsopgaven fordeles mere ligeligt. I sidste ende kan det kræve en afvejning mellem den enkeltes ret til selvbestemmelse og en opbrydning af parallelsamfundet, som er nødvendig for det danske samfund.

I parallelsamfund kan der opstå områder, hvor danske værdier og dansk kultur ikke er dominerende. Hvor religiøse autoriteter blander sig i skilsmisser, religionskritik censureres, og ligestilling mellem kønnene ikke er en selvfølge.

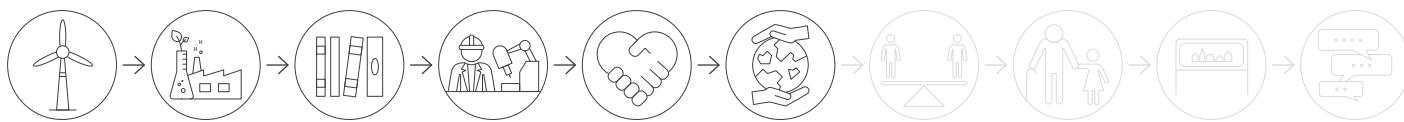
Der er brug for en større indsats for at hjælpe dem, der gerne vil bryde ud af fastlåste religiøse eller kulturelle mønstre. Et skridt er at få et arbejde eller komme i uddannelse. På sigt at blive selvforsørgende. Samtidig skal vi turde at tage et åbent opgør med de kræfter, der vil forhindre, at danske værdier finder fodfæste i visse miljøer. Samfundet skal give en hjælpende hånd til dem, der endnu ikke er en del af fællesskabet.

Vi må ikke gøre problemerne endnu større

Forudsætningen for en vellykket integration er, at Danmark ikke tager imod flere mennesker udefra, end vi kan integrere. Vi har et ansvar for at sikre, at problemet ikke vokser os over hovedet, mens vi arbejder på løsningerne.

Samtidig skal vi gøre en bedre indsats for at hjælpe de mennesker, der er på flugt fra krig og nød rundt om i verden. Der er ikke nogen modsætning mellem at hjælpe mennesker på flugt og samtidig passe på Danmark.

Der er brug for at gentænke asylsystemet, så vi hjælper flere bedre. Vi skal hjælpe der, hvor nøden er størst, og vi skal bremse den livsfarlige trafik over Middelhavet.

Sikrere

Danmark skal tage ansvar i en urolig verden

Danmark er grundlæggende et trygt og sikkert land med en stærk demokratisk tradition. Vi går på arbejde og i skole uden at tænke over trusler mod vores sikkerhed eller på vores demokratiske værdier. Men vi er ikke usårlige; vores værdier og sikkerhed kan ikke tages for givet.

Ser man rundt i verden, trives anti-demokratiske tendenser, diskrimination, konflikt og fattigdom. Den aktuelle meget ulykkelige udvikling i Afghanistan er en alvorlig påmindelse herom. Når verden er usikker, skal vi stå fast. Vi skal – sammen med lande, som deler vores værdier – gøre, hvad vi kan, for at retfærdighed og sikkerhed vinder frem globalt. Insistere på, at demokrati og frihed vinder den værdikamp, der i øjeblikket udkæmpes på globalt plan. Spørgsmålet er ikke, om vi skal tage ansvar, men hvordan vi skal tage ansvar.

Vi skal forberede os på uforudsigelige trusler

Det er svært at spå om fremtiden. Danmark er blandt de lande, som er kommet bedst gennem pandemien. Men den afdækkede samtidig sårbarheder. Danmark var – som mange andre lande – for dårligt forberedt på en krise i den størrelsesorden. Det skal vi lære af i Danmark og globalt.

Ingen ved, hvornår, hvordan eller hvor den næste krise rammer. Det kan være sundhed igen, det kan være klimarelaterede kriser som eksempelvis oversvømmelser og skovbrande. Eller noget helt andet. Derfor er der brug for et robust og omstillingsparat kriseberedskab. Det gælder om at være forberedt på det uforudsigelige. Det er i sagens natur svært.

Men der er mange erfaringer fra pandemien og andre store kriser gennem historien at bygge videre på, så vi – på tværs af samfundet og internationalt – kan styrke vores evne til hurtigt og effektivt at erkende og reagere på kriser i tide.

Vi skal tage hånd om nye trusler

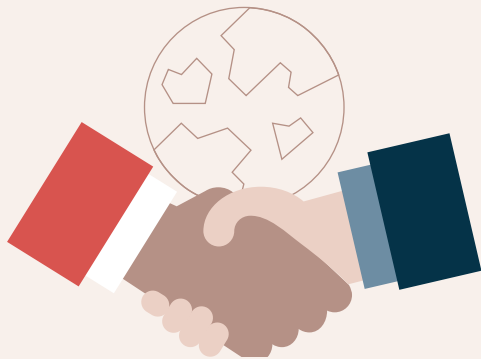
Den teknologiske udvikling har bragt meget godt med sig. Digitaliseringen i sundhedsvæsenet var eksempelvis en stor fordel i håndteringen af pandemien. Og det er en konkurrencefordel for danske virksomheder, at de generelt er kommet rigtig langt digitalt.

Men med den teknologiske udvikling følger også sårbarheder og nye udfordringer. De seneste års alvorlige cyberangreb viser tydeligt, at meget kriminalitet og mange trusler er flyttet ud i cyberspace.

“

Vi ved ikke hvornår, hvordan eller hvor den næste krise rammer. Derfor har vi brug for et robust og omstillingsparat kriseberedskab.

Verden ændrer sig, vi engagerer os

Vi arbejder for globale løsninger

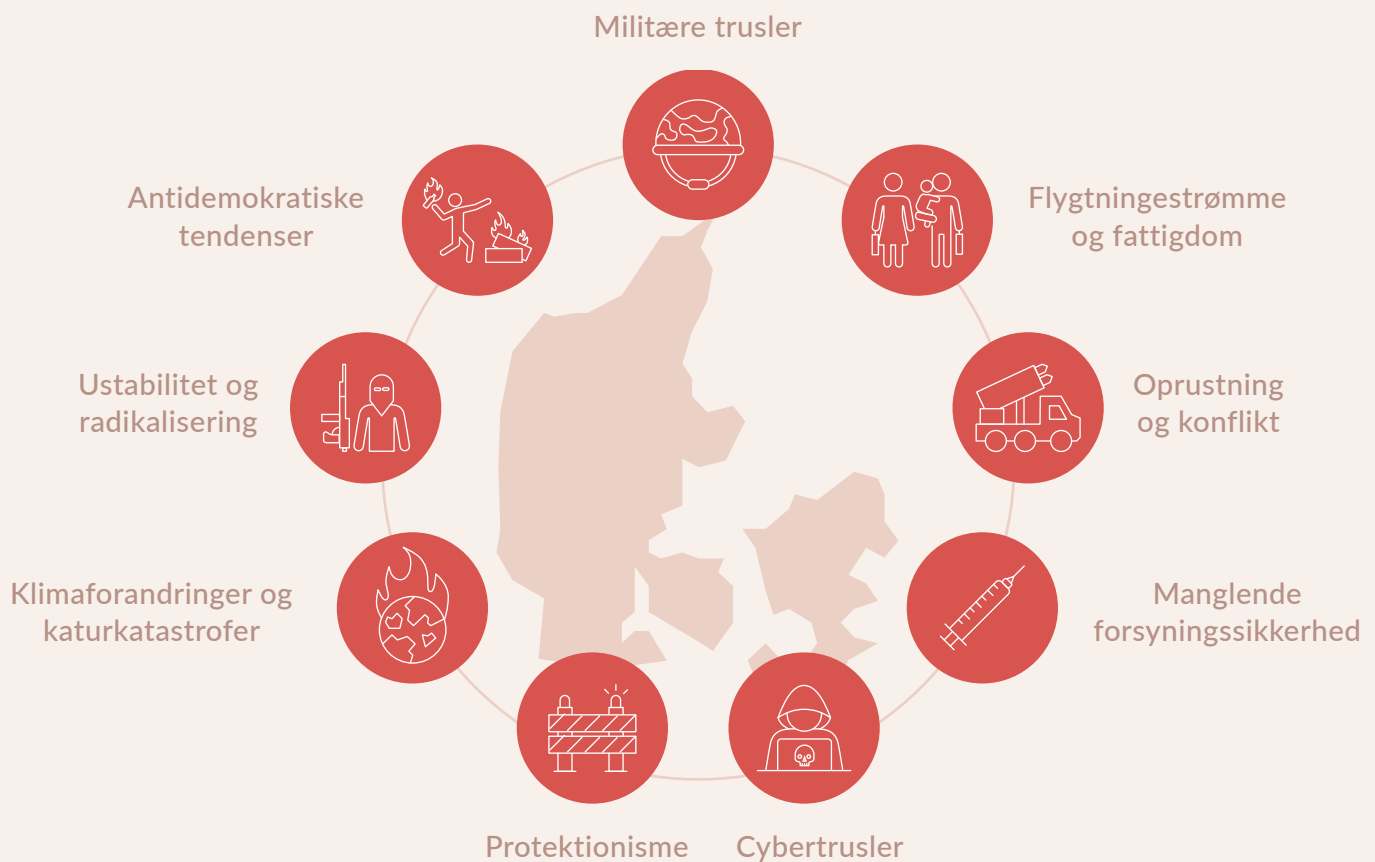
Danmark er engageret
gennem FN, EU og NATO.

6 ud af 10

danske virksomheder har
oplevet cyberangreb.

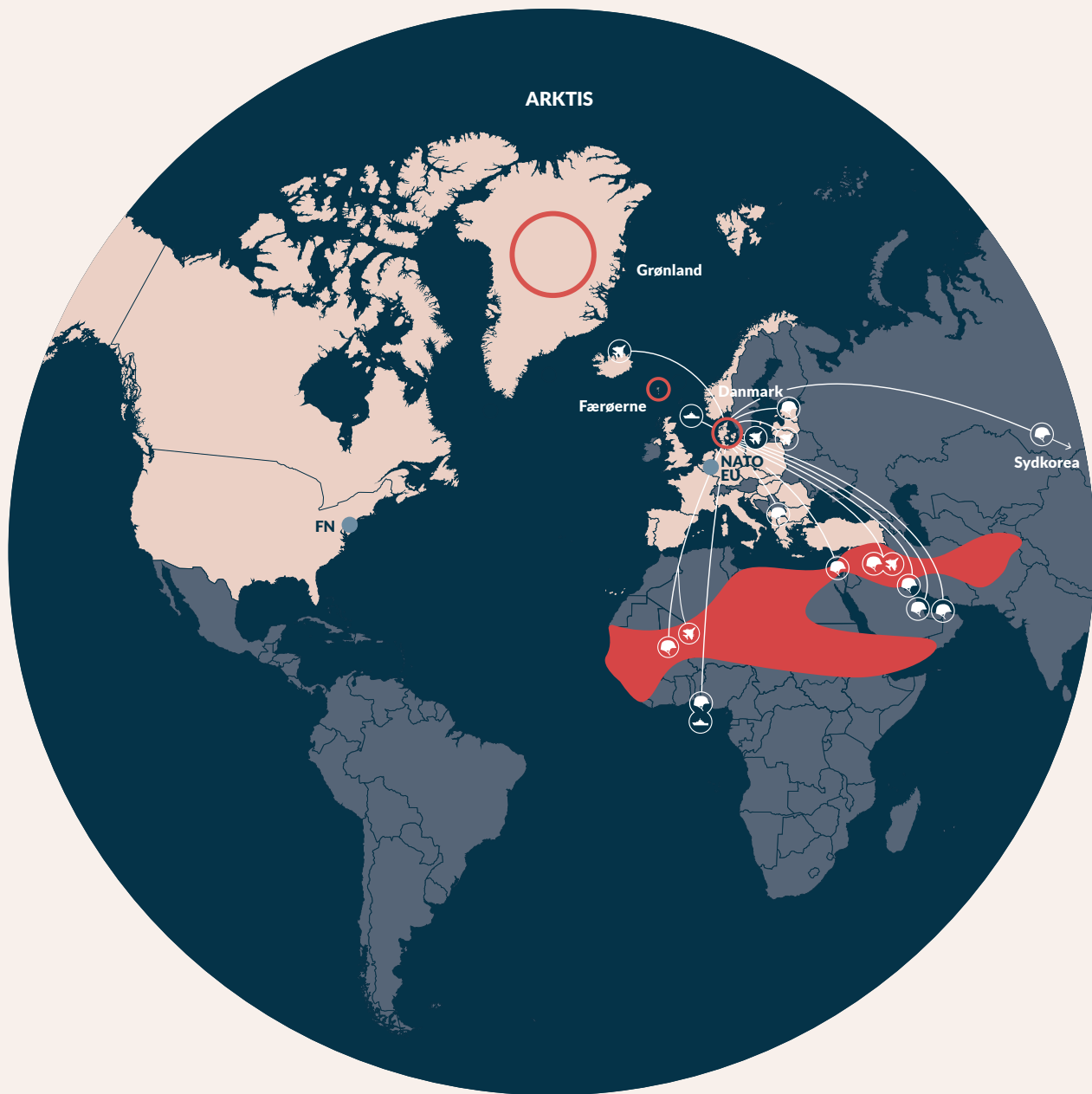
Kilde: PwC's Cybercrime Survey 2020

Mange forskellige trusler

skaber behov for forskellige løsninger.

Stærke internationale alliancer er afgørende for Danmark

- Rigsfællesskabet
- NATO medlemslande
- Ustabilitet, konflikt og terror fra Vestafrika til Afghanistan

Igangværende og forventede danske militære bidrag pr. 30. juni 2021

- Personel
- Skib
- Fly/helikopter

Udviklingen stiller nye krav til at sikre teknologi, data og kritisk infrastruktur. Danmark er et af de mest digitale lande i verden, og sikkerheden skal styrkes. Vi skal forhindre, at uvedkommende lukkes ind ad bagdøren.

Stadig flere dele af vores samfundsliv har et sikkerhedsaspekt. Det stiller krav til, at vi kan finde løsninger på tværs og sammen med ligesindede partnere. Eksempelvis blev adgangen til værnemidler et spørgsmål om sikkerhed under corona. Det samme gælder vores teleinfrastruktur, hvor der også har været behov for at styrke sikkerheden.

Vi skal skærme os selv mod truslerne, men undgå at lukke af for fremskridt og nye muligheder.

Vi skal også kunne forsvare os mod velkendte trusler

Vi skal være parate til at forsvare os imod lande og aktører, der tester Danmark og vores allierede. Demokratiske værdier er under pres. På den globale scene ses tendenser til øget rivalisering og oprustning. Samtidig er terror fortsat en alvorlig trussel herhjemme og globalt.

Danmark har også oplevet terrorens grimme ansigt. Og selvom Islamisk Stat er svækket, blev først Frankrig og siden Østrig ramt af terror i 2020. Vi må ikke være blinde for, at radikalisering og terrorplanlægning finder sted. Også tæt på os. I Danmark er politiet og efterretningstjenesterne blevet styrket. Og vi står ikke alene. Danmark er en del af det internationale politisamarbejde. Myndighederne er dygtige.

Sikkerhedspolitik er USA vores nærmeste allierede, og med vores medlemskab af NATO er vi en del af verdens stærkeste militære alliance. Som et lille land kunne man fristes til at læne sig tilbage og lade de andre tage slæbet for sikkerheden i Europa. Men det er vigtigt for vores sikkerhed, at vi tager ansvar – fremover også mere ansvar – og sikrer, at vi har de rette redskaber i den sikkerhedspolitiske værktøjskasse. Så vi løfter vores del af byrderne. Derfor har vi allerede øget vores forsvarsudgifter, og vi kommer til at drøfte yderligere investeringer. Sikkerhed kommer med en pris. Og fællesskab forpligter.

Det gælder om at finde ud af, hvordan vi bidrager bedst til den fælles europæiske, transatlantiske og internationale sikkerhed.

Danmark tager globalt ansvar og kæmper for vores værdier

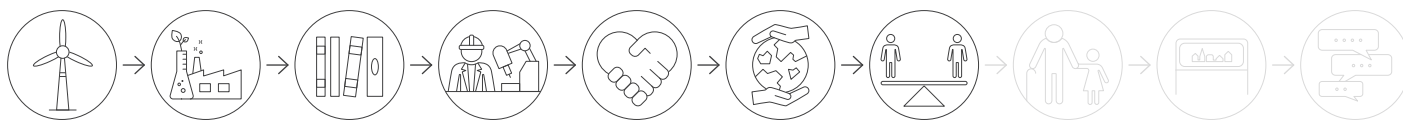
Danmark er et lille åbent land. Mange af vores muligheder kommer udefra. Det samme gælder også flere af tidens største udfordringer.

Rundt om i verden er de kerneværdier, vores samfund bygger på – demokrati, menneskerettigheder, ligeværd og forpligtende fællesskaber – under angreb fra autoritære kræfter og radikalisering. Samtidig får konflikt, fattigdom og klimaforandringer mennesker til at søge mod Europa og Danmark. Og trusler mod vores infrastruktur og teknologi trives i en usikker verden uden klare og ordentlige spilleregler. Interesser og værdier hænger uløseligt sammen. Vi fremmer vores interesser ved at kæmpe for vores værdier.

Der er hårdt brug for globale løsninger og en stærk insisteren på værdier som demokrati og frihed. Danmark er et aktivt medlem af verdenssamfundet. Vi har en lang tradition for at kæmpe for vores værdier i verden: For folkestyre, solidaritet og ligestilling. Vi har meget at byde på, og vi har et ansvar for at tage fat og forsøge at præge verden i en positiv retning. Danmark er et af kun få lande, der lever op til FN's målsætning om at give 0,7 pct. af BNI i udviklingsstøtte. Vi har sat massivt ind for at bekæmpe klimaforandringerne. Vi hjælper til i verdens brændpunkter og bidrager til fred, sikkerhed og konfliktforebyggelse i skrøbelige og konfliktramte lande, særligt i Afrika og Mellemøsten. Det er ikke nemt – situationen i Afghanistan viser det til overmåde – men det ændrer ikke på, at vi skal engagere os. Vi må aldrig opgive.

Vi når længst i samarbejde med vores partnere og allierede – ikke mindst i EU, NATO, FN og med USA. Det giver mulighed for sammen at søge ambitiøse, globale løsninger.

Selvom vi er et lille land, skal vi gøre vores indflydelse gældende på den internationale scene. Vi skal vise lederskab og engagere os i globale løsninger. Det er også derfor, at vi eksempelvis vil arbejde for at blive medlem af FN's Sikkerhedsråd i 2025-26, som er vigtigt for en fredeligere verden. Og dermed et tryggere Danmark.

Retfærdigere

Der skal være lige muligheder for alle

Danmark er et velstående og lige samfund sammenlignet med mange andre lande. Kun få danskere har en relativt lav indkomst, og Danmark er kendetegnet ved en høj social mobilitet sammenlignet med de øvrige lande i OECD.

Men de seneste årtier er indkomstforskellene øget i mange vestlige lande. Og Danmark er et af de lande, hvor forskellene er vokset mest. Det afspejler blandt andet, at de rigeste er blevet rigere på grund af udviklingen på boligmarkedet og på aktiemarkedet, og at indkomstfremgangen har været særlig stor for den rigeste procent af befolkningen.

Ulighed i indkomster bliver ofte udtrykt ved Gini-koefficienten. Men det er for unuanceret at bruge Gini-koefficienten som eneste målestok for, om konkrete tiltag er socialt og fordelingsmæssigt retfærdige.

Lighed og retfærdighed handler om mere end indkomstforskelle. Det er også et spørgsmål

om social mobilitet, kønsligestilling, forhold for minoriteter, lighed i sundhed og muligheder i uddannelsessystemet.

Det øger eksempelvis indkomstforskellene på den korte bane, når flere unge starter en uddannelse. Men det er åbenlyst ikke et fordelingsmæssigt problem, fordi uddannelse typisk er vejen til at bryde den sociale arv og opnå højere indkomst senere i livet.

Ikke alle børn i Danmark har en god barndom

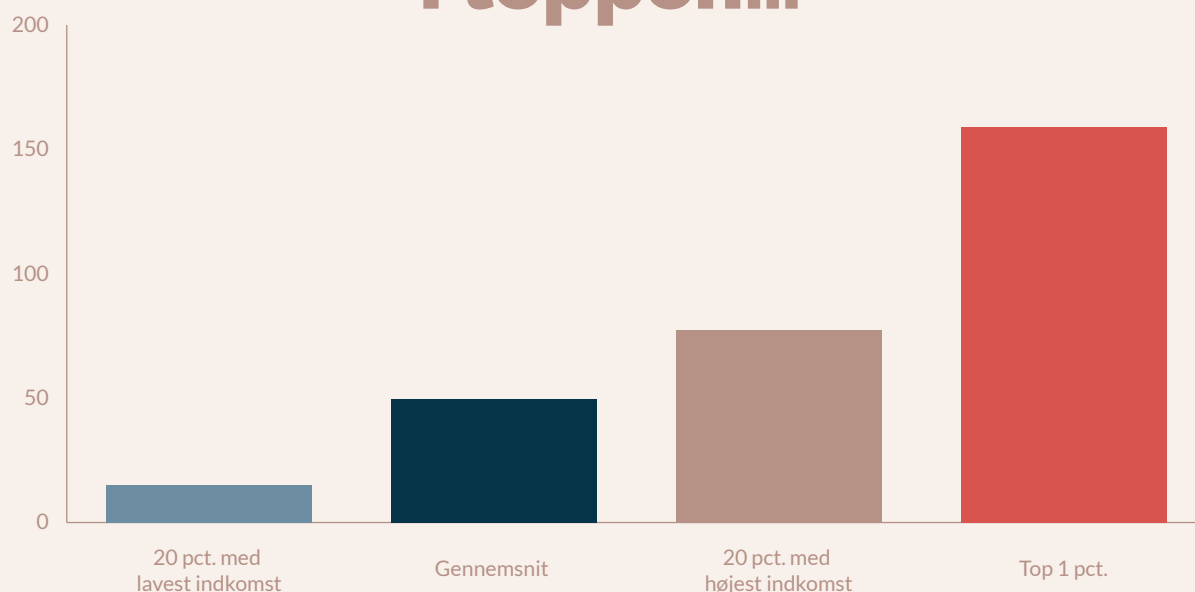
Selvom Danmark har et veludbygget socialt sikkerhedsnet, er der stadig familier, som har svært ved at få pengene til at strække. Det er ikke nemt at få råd til eksempelvis vintertøj, fritidsaktiviteter eller til at holde børnefødselsdag.

Den bedste løsning mod børnefattigdom er, at forældrene kommer i arbejde. Derfor er spørgsmålet om, hvor store de sociale ydelser skal være, en svær balancegang mellem at sikre rimelige levevilkår og en mærkbar økonomisk gevinst ved at komme i job.

“

Lighed og retfærdighed handler om mere end indkomstforskelle. Det er også et spørgsmål om social mobilitet, kønsligestilling, forhold for minoriteter, lighed i sundhed og muligheder i uddannelsessystemet.

Størst indkomstfremgang i toppen...

Indkomstforskellene øges

og de disponible indkomster er steget mest
for personer med de højeste indkomster.

Anm.: Stigning i de reale ækvivalerede disponible indkomster fra 1995-2018 opdelt på indkomstgrupper

Kilde: Finansministeriet

... og den sociale arv hænger ved

17 pct.

af unge med ufaglærte forældre har
hverken job eller uddannelse.

4 pct.

af unge med forældre med
videregående uddannelser har
hverken job eller uddannelse.

Anm.: Andel 15-24-årige uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarked

Kilde: Styrelsen for IT og læring, Børne- og Undervisningsministeriet

Regeringen ønsker at fastsætte en officiel dansk fattigdomsgrænse, der gør det muligt at følge udviklingen. Men hvornår er man reelt fattig i Danmark? Er man fattig, fordi andre har mere? Og hvad betyder det at vokse op med fattigdom i dagens Danmark?

Det kalder på en ny diskussion om fattigdom med udgangspunkt i, hvad der er ret og rimeligt – og ikke bare en mere eller mindre tilfældig indkomstgrænse.

En svær opvækst kan være en barriere for uddannelse og job

Når unge ikke får en god start på voksenlivet, har de et dårligere udgangspunkt for at få fast tilknytning til arbejdsmarkedet gennem resten af livet.

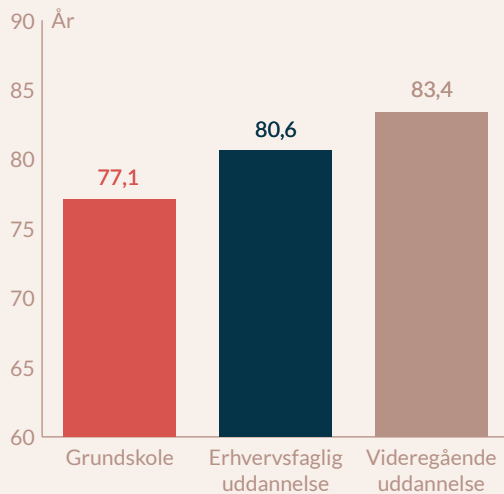
I Danmark er der fri og lige adgang til uddannelse. Men det betyder ikke, at alle har lige muligheder for at benytte sig af den.

Det er især unge med ufaglærte forældre og forældre, der ikke er på arbejdsmarkedet, som er i risiko for selv at stå uden uddannelse og job – for at ende i det som nogle gange kaldes ”restgruppen”. Også drenge med udenlandsk herkomst er overrepræsenteret i gruppen.

En stor del af de unge, der står uden uddannelse og job, kæmper med flere og komplekse udfordringer. Det gælder eksempelvis svage faglige forudsætninger, sociale problemer eller psykisk sårbarhed. Der findes ingen enkle løsninger. De fleste unge uden uddannelse og job har forsøgt at tage en uddannelse, men er droppet ud.

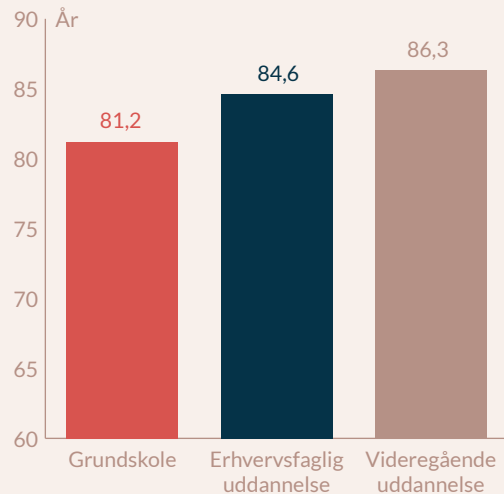
Ulighed i sundhed har flere årsager

Uligheden i sundhed viser sig blandt andet ved, at der er betydelige forskelle i levetiden mellem lavt- og højtuddannede og afhængigt af, hvor i landet man bor.

Ufaglærte mænd lever 6 år kortere

end jævnaldrende mænd med videregående uddannelser.

Ufaglærte kvinder lever 5 år kortere

end jævnaldrende kvinder med videregående uddannelser.

Anm.: Middellevetid for 40-årige opdelt efter uddannelse, 2018

Kilde: Ulighedsredegørelsen 2020, Finansministeriet

En del af forklaringen skyldes forskelle i levevilkår og sundhedsadfærd, herunder kost, rygning, alkohol og motion, som i sig selv kan være socialt betinget og trække tråde tilbage til opvæksten. Men indretningen af vores sundhedssystem kan også spille en rolle for den sociale ulighed i sundhed. Patienter med forskellige baggrunde kan have forskellig adgang til – og brug af – sundhedsvæsenet. Samtidig kan der i nogle situationer være forskelle på, hvilke behandlingstilbud patienterne får. Ressourcestærke patienter kan måske i højere grad opnå de bedste behandlingstilbud, fordi de har sat sig ind i behandlingsmuligheder og i højere grad kan stille spørgsmål og krav og være vedholdende.

Retfærdig beskatning kræver også internationale løsninger

Skattesystemet er fundamentet for finansiering af velfærden. Samtidig bidrager det til omfordeling, hvor de bredeste skuldre skal bære det tungeste læs.

Vores nuværende skattesystem er udfordret på en række områder.

Det kan eksempelvis virke skævt, hvis det bedre kan betale sig at tjene penge på aktier, obligationer eller ejendomme end ved at gå på arbejde. Det gavner mest folk med de højeste indkomster.

Selskabsbeskatningen er en vigtig international konkurrenceparameter, der blandt andet påvirker vores muligheder for at tiltrække investeringer til Danmark.

Men når visse lande igen og igen sænker selskabsskatten for at tiltrække udenlandske selskaber med store overskud, er det et usundt kapløb mod bunden. Det skaber ulige konkurrencevilkår og

gavner først og fremmest lavskattelande samt de store multinationale selskaber, der kan udnytte forskellene i skattesystemer på tværs af landegrænser.

Selskabsskattesystemet er også udfordret af den digitale udvikling. Tech-virksomheders særlige digitale forretningsmodel, der typisk ikke forudsætter, at de har etableret sig i landet eller er fysisk til stede, gør det muligt for tech-virksomheder at placere sig der, hvor skatteforholdene er gunstige.

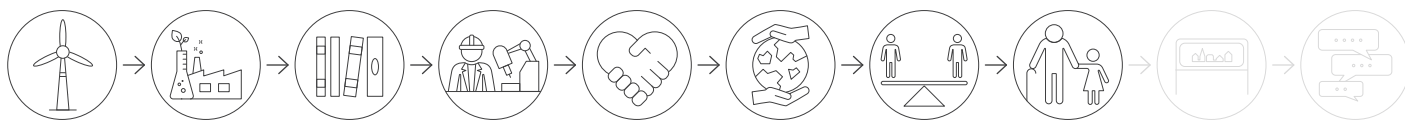
Det er en udfordring, der rækker ud over Danmarks grænser og kalder på løsninger globalt og i EU. Danmark skal aktivt arbejde for at forme de løsninger og støtte det gennembrud i de internationale skatteforhandlinger, som vi oplever netop nu. Senest er der opnået enighed om en minimumsskat på mindst 15 pct. på globalt plan.

Alle skal betale deres skat

Skattesystemet bygger på tillid og på en fælles kontrakt. Vi betaler vores skat i forventning om, at andre gør det samme.

Desværre har vi gennem de seneste år set, at skattevæsenet har stået over for store udfordringer. Der er blandt andet set eksempler på, at internationale spekulanter og organiserede kriminelle har svindlet for milliardstore skattebeløb, imens almindelige lønmodtagere retmæssigt har betalt deres del til fællesskabet.

Når eksempelvis nogle store og meget profitable virksomheder slipper afsted med ikke at betale den skat, de skal, svækkes samfundskontrakten. Det udfordrer borgernes og virksomhedernes tillid og i sidste ende fundamentet for opretholdelse af velfærdsstaten.

Varmere

Velfærden skal skabes i mødet mellem mennesker

Det er i høj grad vores velfærdssamfund, der gør Danmark til Danmark.

Et land, hvor den enkelte betaler sin skat i tiltro til, at naboen betaler sin. Hvor der er opbygget en tillid til hinanden og til landets myndigheder. Et samfund, hvor din kollega betaler til dit lægebesøg i tiltro til, at du betaler til din kollegas barns skolegang.

Mange af os kan takke velfærdssamfundet for, at vores børn har fået en uddannelse, og at vores kære er kommet igennem et svært sygdomsforløb. Velfærdssamfundet skaber både tryghed og fremgang for det enkelte menneske og for fællesskabet.

Derfor skal vi passe godt på vores samfundsmodel. Vi skal huske, at velfærden blev bygget af mennesker og for mennesker. Velfærdens kerne og sjæl er nærheden i mødet mellem mennesker.

Den dygtige lærer, som tager sig tid til det barn, der ikke kan få bogstaverne til at give mening på linjen i kladdehæftet. Den kompetente sygeplejerske, der møder et medmenneske med både faglighed og varme. Og alle de læger, jordemødre, pædagoger, pædagogiske assistenter, og mange andre, der arbejder med omsorg for andre mennesker og yder en fantastisk indsats.

Velfærden er under pres

De kommende år vil der blive flere småbørn og flere ældre borgere i forhold til antallet af borgere i den arbejdsdygtige alder. Det er glædeligt, at der kommer flere børn og ældre. Men samtidig giver det demografisk modvind, fordi udgiftsbehovet stiger i forhold til skatteindtægterne.

Lægevidenskaben og teknologien har gjort store fremskridt. Derfor lever vi længere. Samtidig stiger antallet af patienter med kroniske lidelser. Og der kommer desværre flere børn og unge med psykiske diagnoser. Det kan være udtryk for, at vi er blevet bedre til at diagnosticere og behandle. Men det viser også, at vi ikke er gode nok til at forebygge og sætte ind i tide.

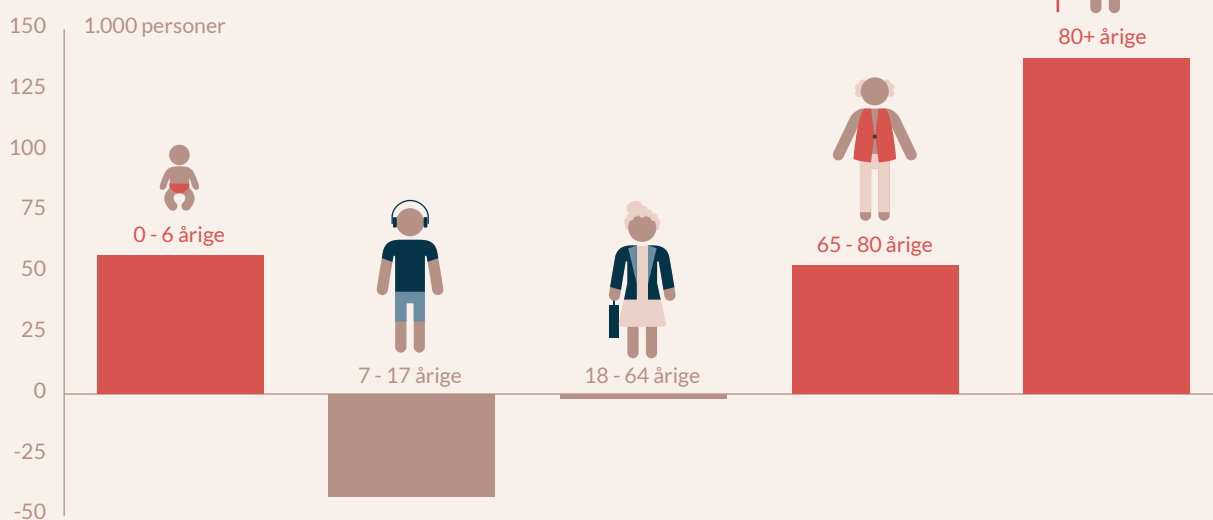
Alle disse tendenser lægger et pres på de offentlige udgifter.

Pengene skal følge med, når der bliver flere børn og ældre. Og samtidig skal der være råd til at udbygge velfærden til borgerne, så vores velfærdssamfund bliver endnu bedre.

“

Der er brug for en diskussion af, hvad velfærdssamfundet skal tilbyde og til hvem.

Udgifterne til velfærd er under pres fra flere sider

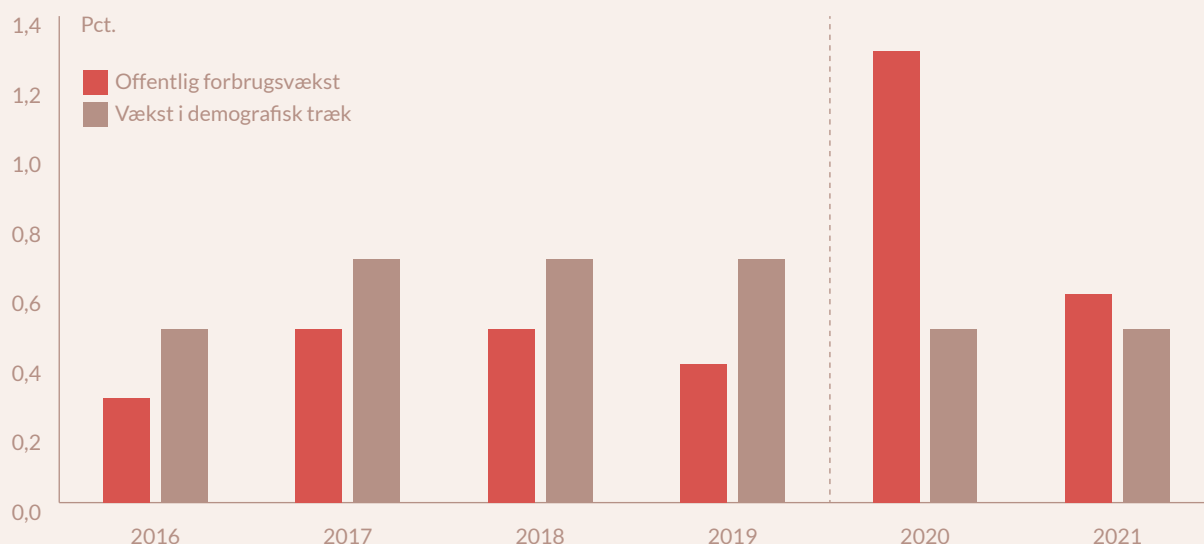

Flere børn og ældre i forhold til antallet i den arbejdsdygtige alder

øger udgiftspreset i den offentlige velfærd i 2030.

Anm.: Ændringen i befolkningssammensætningen som følge af den forventede demografiske udvikling, 2021-2030

Kilde: Befolkningsfremskrivning 2021, Danmarks Statistik

Regeringen har prioriteret velfærden

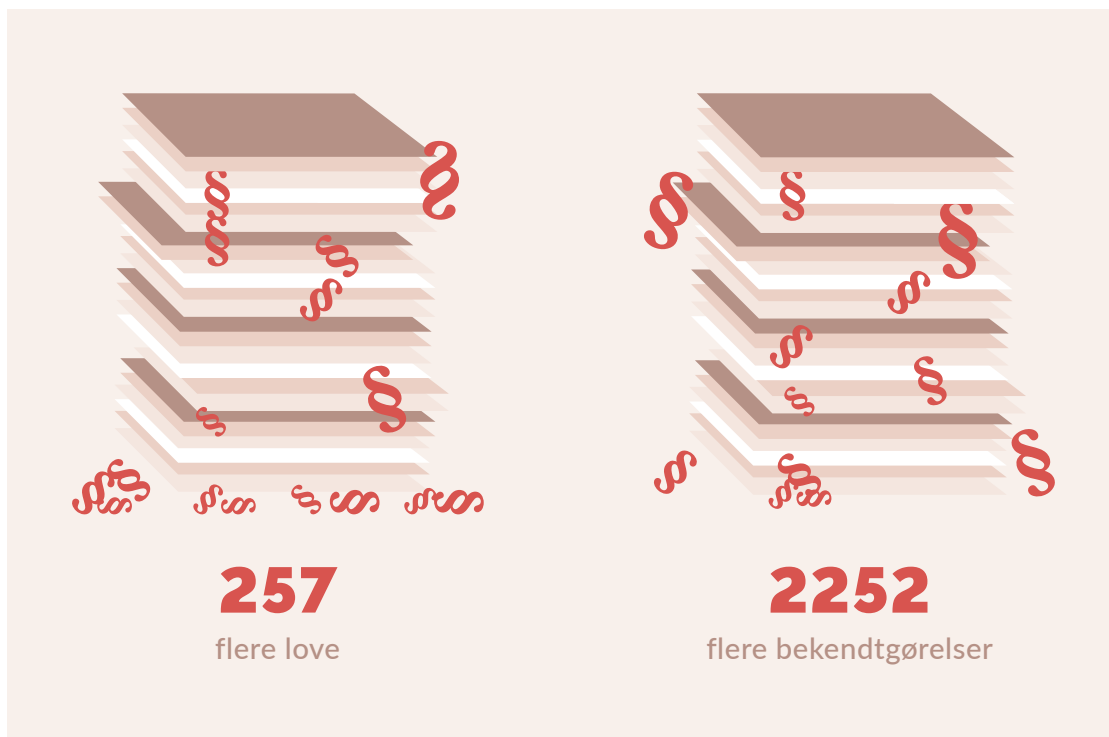
Pengene følger med, når der bliver flere børn og ældre.

Anm.: Skønnet årlig vækst i det offentlige forbrug og beregnet vækst i demografisk træk i perioden 2016-2021 på tidspunktet for fremsættelsen af finanslovsforslaget for det pågældende år. Realvæksten i det offentlige forbrug er opgjort ved inputmetoden. Der er ikke korrigeret for midlertidige forhold relateret til covid-19.

Kilde: Økonomisk Redegørelse, 2015-2020

**Den statslige
regulering er
øget markant de
seneste 30 år**

Anm.: Nettotilvæksten i antal love og bekendtgørelser i perioden 1989-2019

Kilde: Felsager Jakobsen og Mortensen (2014), Herby (2018) og Herby (2020)

Velfærdsudgifterne vokser – uden gennemsigtighed i prioriteringerne

Aldrig før er der blevet brugt så mange penge på offentlig velfærd.

Alligevel kan borgerne opleve, at velfærden ikke er tilstrækkelig. Det kan blandt andet skyldes, at forventningerne til det offentlige stiger i takt med, at vores levestandard øges.

På nogle områder er velfærden veludbygget. Her kan man komme til at tage den for givet. På andre områder er velfærden derimod mindre udbygget, og det kan synes utilfredsstillende.

Det er ikke altid logisk, hvad der hører under den offentlige velfærd. Brækker man armen, kan man tage på hospitalet og få gips på. Svigter hørelsen, kan man få tilskud til høreapparat. Men får man brug for briller, må man selv betale. Og knækker man en tand, får man en regning med hjem.

Der er brug for en diskussion af, hvad velfærdssamfundet skal tilbyde og til hvem. Og om indsatsen i højere grad skal prioriteres dér, hvor den gør størst gavn. Vi er nødt til at spørge, hvordan vi bruger pengene bedst.

Faglighed og nærhed

Uden dedikerede og kompetente sygeplejersker, skolelærere, socialrådgivere og plejepersonale får vi ikke velfærd af høj kvalitet.

Derfor er det godt, at der uddannes flere sygeplejersker og læger, men spørgsmålet er, om det er nok. Og det er en udfordring, at der uddannes færre social- og sundhedsassistenter og -hjælpere.

For mange studerende på velfærdsuddannelserne falder fra, og for mange færdiguddannede forlader deres fag. Hvordan øger vi motivationen, så de får lyst til at blive i deres fag?

Flere medarbejdere er dog ikke nok i sig selv. Fagligheden skal også være i orden. Hvordan kan undervisningen på velfærdsuddannelserne i endnu højere grad afspejle den praktiske virkelighed?

Selvom det danske velfærdssamfund er et af verdens bedste, så er der stadig ulykkelige eksempler på, at manglende faglighed har resulteret i mistrivsel og svigt. Børnehaver og plejecentre, hvor der ikke udøves den nødvendige omsorg. Anbragte børn eller borgere med funktionsnedsættelser, der ikke får den hjælp, de har brug for.

Mangel på ordentlighed og respekt for andre mennesker er ikke et problem, der kan løses alene med penge. Det handler om faglighed, medmenneskelighed og – ikke mindst – ledelse.

Velfærdsmedarbejderne skal have tid og rum til nærhed. Til at bruge deres faglighed i mødet med borgeren.

Det handler grundlæggende om, hvordan vi har tilrettelagt styringen af kernevelfærden. År for år er den offentlige sektor blevet viklet ind i mere styring, centralisering, minutskemaer, dokumentation og regneark.

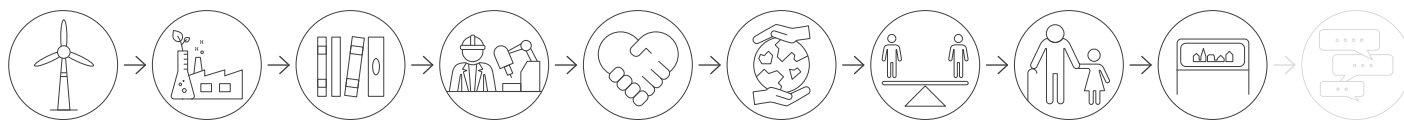
Det er pædagogens tid med børnene, der udvikler de små til trygge og glade børn. Det er i social- og sundhedshjælperens tid med den ældre, at borgeren får den nødvendige pleje og omsorg. Og når sygeplejersken også har tid til at holde en patient i hånden og vise respekt og empati, så bliver svær sygdom lettere at bære.

Velfærd skabes ikke i den tid, der bruges ved computeren på at udfylde unødige skemaer og foretage registreringer. Velfærden skabes i mødet mellem borger og medarbejder, menneske til menneske.

Flere regeringer har igennem årene forsøgt at tage et opgør med det voksende bureaukrati i den offentlige sektor. Og alligevel har reglerne hobet sig op.

En udfordring er også, at der styres efter flere forskellige mål og detaljerede procestrin. Det kan opfattes som detailstyring, fordi der stilles krav om dokumentation for at kunne kontrollere, at der arbejdes efter de rigtige mål. Konsekvensen er i sidste ende, at formålet med opgaverne – at yde hjælp, omsorg og pleje af høj kvalitet til borgeren – bliver glemt til fordel for vejen derhen. Det er et politisk ansvar, der ikke er blevet løftet.

Hvis rammerne sættes fri, giver det plads til at tilbyde den velfærd, der er tilpasset den enkelte borger. På den anden side kan dokumentation vise borgerne, hvilken kvalitet man modtager. Og hvis der er store forskelle på tværs af landet, så kan det være et vigtigt redskab til, at man får rettet op, hvis man er bagefter. Det handler om at finde den rette balance.

Stærkere

Vi skal forbedre mulighederne for både land og by

Danmark er et lille land, hvor velstand og velfærd går hånd i hånd. Det er en af forklaringerne på den sammenhængskraft, der kendetegner det danske samfund.

Igennem årene har forskellene på tværs af landet dog vokset sig større.

Større ulighed i byerne

Urbaniseringen har i flere år været en fremherskende tendens – ikke bare i Danmark, men i store dele af verden. Byerne vokser sig større, både i bredden og i højden, mens andre områder bliver affolket. Urbaniseringen bliver ofte forbundet med økonomisk vækst, men den har også en bagside.

Den øgede befolkningstæthed i byerne bevirker, at flere må bo på mindre plads. Der bliver længere mellem de grønne åndehuller. Luften bliver tungere og støjgenerne større.

Befolkningstilvæksten i byerne stiller krav til, at der er boliger til alle, og at kapaciteten i børnehaver, folkeskoler og idrætshaller følger med. Og det lægger pres på infrastrukturen – både cykelstier, veje og kollektiv transport.

Selvom der er kommet flere boliger i de større byer, er der alligevel sket en markant stigning i boligpriserne – særligt i København og forstæderne. Det gør det sværere for sygeplejersken og politibetjenten at købe bolig der. Og familier med lavere indkomster skubbes ud af byerne.

Samtidig sker en stadig større social opdeling. Vi bor, socialiserer og arbejder sammen med mennesker, der ligner os selv. Det er et problem for sammenhængskraften i vores samfund.

Vi ser også, at antallet af hjemløse er steget markant de seneste ti år. I stedet for at blive anvist til en bolig fastholdes mange hjemløse borgere på herberger og får ikke den stabilitet og tryghed, som de har brug for.

Mulighed for uddannelse afgør, hvor vi bor

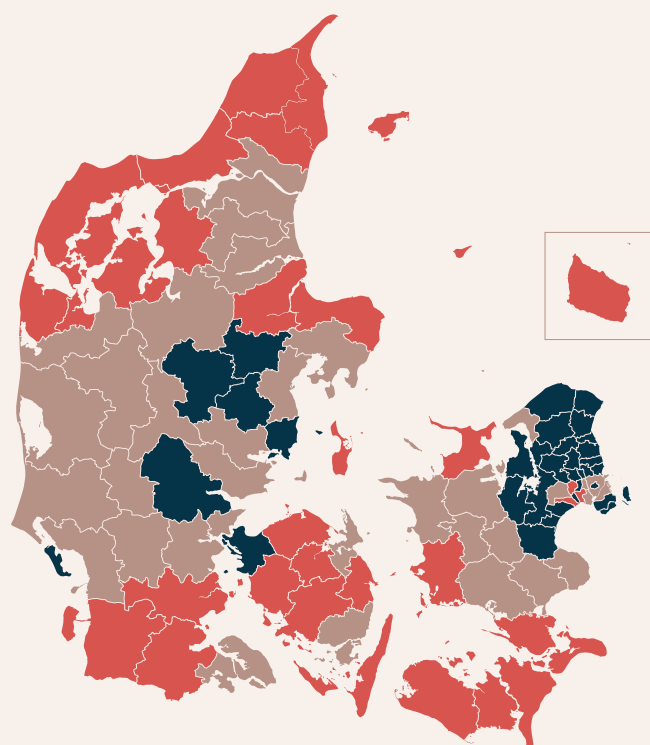
Også mulighederne for at tage en uddannelse er påvirket af urbaniseringen.

Gennem de seneste år er der rundt om i landet blevet flere kommuner uden erhvervsuddannelser, og mange steder må elever pendle til de større byer. Denne centralisering er ødelæggende for de små lokalsamfund, hvor skoler og uddannelsesinstitutioner tidligere har været naturlige samlingspunkter.

Vi bor, socialiserer og arbejder sammen med mennesker, der ligner os selv. Det er et problem for den sociale sammenhængskraft.

Et skævt Danmark

- Laveste gns. indkomst
- Mellemste gns. indkomst
- Højeste gns. indkomst

Vi bor tæt på dem, som ligner os mest

Familier med høje indkomster bor typisk omkring Aarhus og København, mens familier med lavere indkomster i højere grad bor i landdistrikterne.

Anm: Kommunerne er inddelt i tre lige store kategorier med hhv. 33, 33 og 32 kommuner i hver kategori. Opgørelsen er foretaget på baggrund af den gennemsnitlige husstandsækvivalerede disponible indkomst pr. person. Indkomst er baseret på 2018-tal

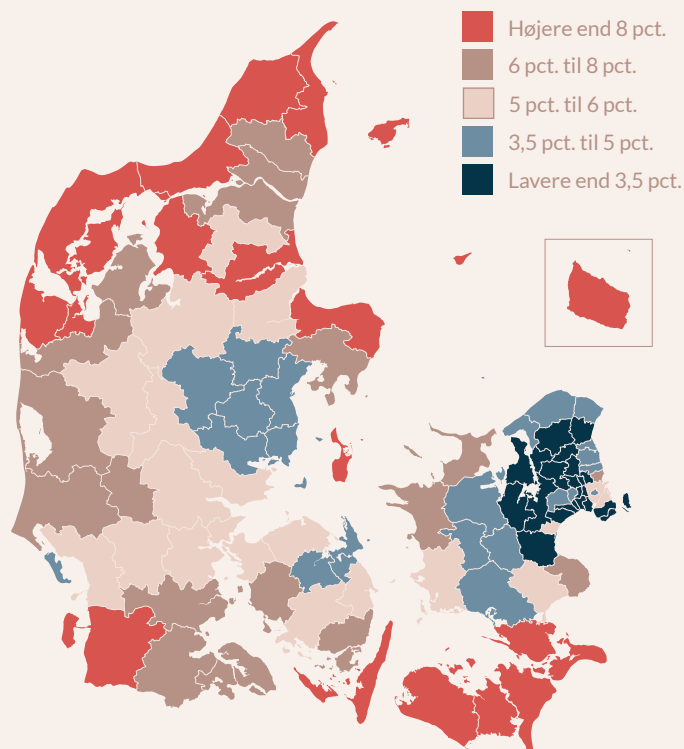
Kilde: Finansministeriets på baggrund af lovmodellen

Flest tomme boliger i landdistrikterne

Ubeboede boliger er en udfordring for boligmarkedet, da mange tomme huse og lejligheder i et område gør det mindre attraktivt at købe bolig her.

Andelen af ubeboede boliger af boligmassen i 2020. Ubeboede boliger defineres som boliger uden tilknyttet CPR-nummer opgjort d. 1. januar

Kilde: Danmarks Statistik, Bygnings- og Boligregistret og CPR-registret

Ca. 60 pct.

af de unge bliver boende der, hvor de har læst, når eksamensbeviset er i hus.

Anm.: Dækker dimittendårgangene 2011 til 2016 og kandidatuddannelser, professionsbacheloruddannelser og erhvervsakademiuddannelser. Opgørelsen inkluderer ikke internationale studerende. Sammenholder uddannelsesinstitutionens placering med bopæl 3 år efter endt uddannelse

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet

Afstand til uddannelsesinstitutionerne har betydning for unges valg af uddannelse. Hvis afstanden til den nærmeste erhvervsskole eksempelvis bliver for stor, så kan de unge være mere tilbøjelige til at vælge en anden uddannelse – eller slet ingen.

I en tid, hvor vi har brug for flere faglærte, skal det være muligt at bo og uddanne sig i hele landet.

Der er en tendens til, at de unge i stigende grad søger mod de større byer for at få den uddannelse, de drømmer om. Her får de venner og job, bliver gift og får børn. Og mange vender aldrig tilbage til den by eller det lokalsamfund, de kom fra.

Tilstrømningen til byerne betyder, at ungdomsårgangene uden for de større byer bliver mindre og mindre. Det mærkes i de lokale uddannelsesinstitutioner, som får færre ansøgninger. Og for det lokale erhvervsliv kan konsekvensen blive, at virksomhederne får det svært, når de skal rekruttere unge kræfter til at tage over efter de ældre medarbejdere, der går på pension.

Det mærkes også i foreningslivet og de frivillige fællesskaber, hvor medlemstallet falder, og de lokale samlingspunkter bliver mindre og svagere.

Voksende ubalance på tværs af landet

De seneste årtier har vi set en stærk centralisering i Danmark. Det bliver ofte begrundet med, at store enheder giver større administrative muskler og stærkere faglighed. Det var argumentet bag strukturreformen i 2007, hvor 275 kommuner blev til 98, og 14 amter blev til 5 regioner.

Men hvis vi ensidigt fokuserer på at høste administrative stordriftsfordele, risikerer vi, at nærheden forsvinder. At den lokale folkeskole lukker, og at det lokale foreningsliv svækkes. Den sociale sammenhængskraft får dårligere kår.

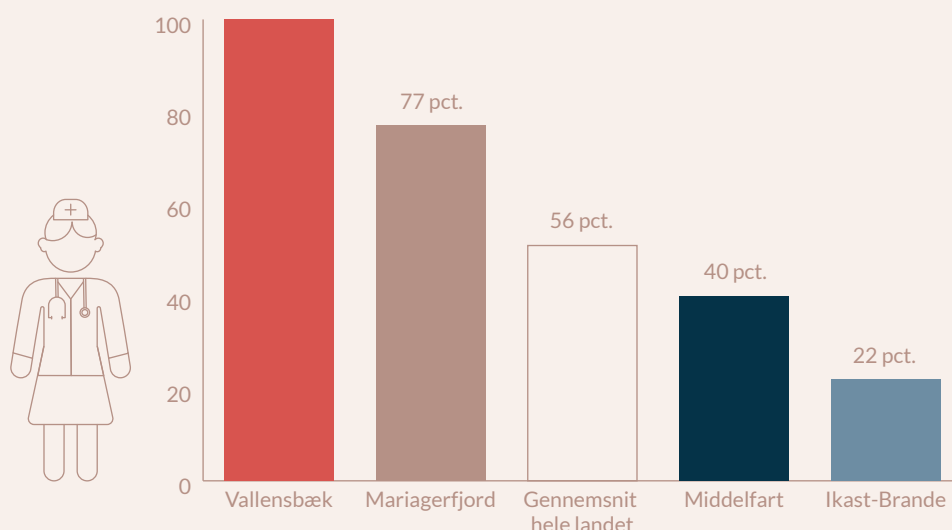
Det er for simpelt at betragte det som en kamp mellem by og land. Der er også udfordringer, der går på tværs. Det gælder eksempelvis problemerne med tilstrækkelig lægedækning. Her er der både udfordringer i Hovedstaden, i Nordjylland og på Sydsjælland, hvor der er mangel på alment praktiserende læger. Det er ikke land mod by eller øst mod vest.

I sygehusvæsenet er den højt specialiseret behandling samlet på de store sygehuse. Det har ført til højere kvalitet i behandlingen.

Store udfordringer med lægedækning flere steder i Danmark

Udfordringen er især udpræget i Hovedstaden, i Nordjylland og på Sydsjælland, hvor mange lægepraksisser i flere kommuner har lukket for tilgang af nye patienter.

100 pct.

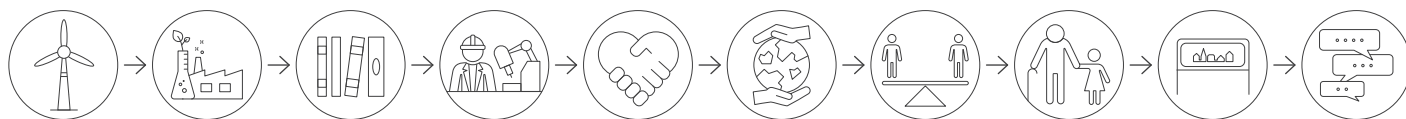
Anm.: Procentsatsen angiver andelen af praksisser i den pågældende kommune, der har lukket for tilgang af patienter pr. 1. januar 2021

Kilde: Sygesikringsregistret, Yderregistret, CPR-registret og Sundhedsdatastyrelsen

Men når behandlingstilbuddene samles på supersygehuse, får mange borgere samtidig længere til hospitalet. Det kan skabe utryghed. Samtidig kan den voksende gruppe mennesker med én eller flere kroniske sygdomme opleve, at der bliver langt til behandling og opfølgning på sygehuset.

Centraliseringen er udtryk for en generel tendens, men også i høj grad resultatet af tidligere tiders beslutninger. Vi kan ændre udviklingen, hvis vi vil.

Spørgsmålet er, hvordan vi finder den rette balance, så vi kan skabe et Danmark, der hænger sammen – på tværs af land og by.

Friere

Vi skal styrke den demokratiske samtale

Det danske samfund bygger på frihed i dobbelt forstand. For det første giver økonomisk velstand og et socialt sikkerhedsnet den enkelte frihed til at leve et godt liv. For det andet er kulturel dannelse og demokratisk samtale en forudsætning for et frit samfund.

Derfor skal Danmark ikke kun være rigere i økonomisk forstand. Vi skal også være rigere på ånd, refleksion og demokratisk engagement.

Dannelse og kultur

Siden Grundtvig har det været indgroet i den danske folkesjæl, at lærdom og dannelse styrker hvert eneste menneske, og at det danske demokrati er forankret i folkeligheden. Og siden Hal Koch har det stået klart, at demokrati er mere end en styreform. Det er en livsform.

Derfor er det ikke alene godt, at deltagelsen til folketingsvalg er høj – også i international sammenligning. Det er tilmed vigtigt, at mange i Danmark er medlem af en eller flere foreninger, og at mange tager på højskole, går på aftenskole, bruger bibliotekerne og deltager i kulturelle arrangementer og i idrætslivet.

Pandemien har vist, hvor vigtige kunsten, kulturen og vores nationale fællesskab er. Det, der betyder noget i en global krise, er ikke alene test, vacciner og hjælpepakker. Litteraturen, kulturlivet og samtalen er den kollektive åre, der både hjælper os i krisen og er med til at vise vejen ind i fremtiden.

Vi har brug for kunst og kultur til at plante håbet, når det ser sort ud. Til at forstå livet og os selv som mennesker. Til at samle op på vores erfaringer og igen se fremad. Kunsten undersøger verden og gør vores verden større.

Lærdom, dannelse og kultur er en forudsætning for, at vi kan indlede en demokratisk samtale om væsentlige spørgsmål.

Kultur og sport for alle

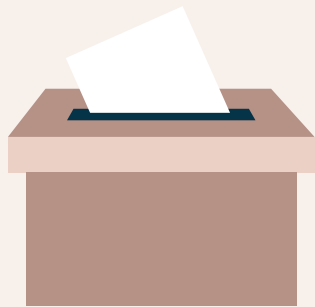
Nogle gange opstilles der en modsætning mellem bredde og elite i kultur og sport.

Men spørgsmålet er, om det giver mening at styrke det brede engagement uden også at styrke de bedste – og omvendt. Eliten fødes ud af bredden. Og tårnhøje ambitioner og flotte resultater hos de få kan inspirere de mange.

Siden Hal Koch har det stået klart, at demokrati er mere end en styreform. Det er en livsform.

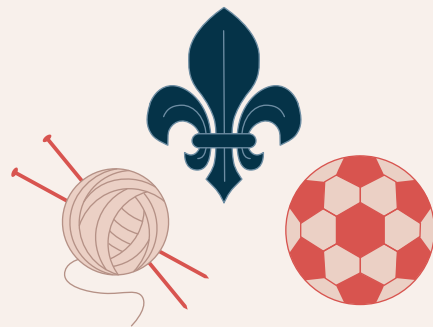
Det demokratiske engagement er højt i Danmark...

84,6 pct.

af de stemmeberettigede danskere stemte ved folketingsvalget i 2019, hvilket er højt sammenlignet med andre lande.

Kilde: Indenrigs- og Boligministeriet

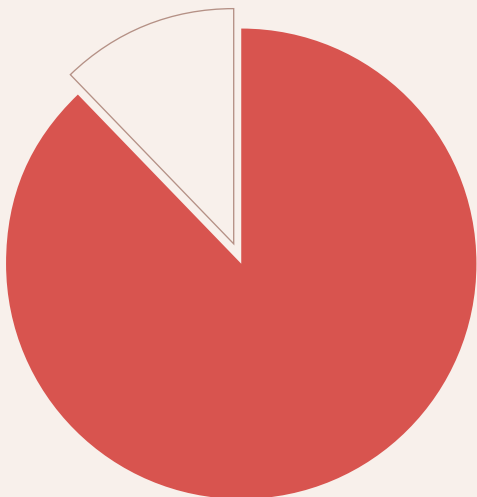

Over 100.000 foreninger

i Danmark.

Kilde: Kulturministeriet

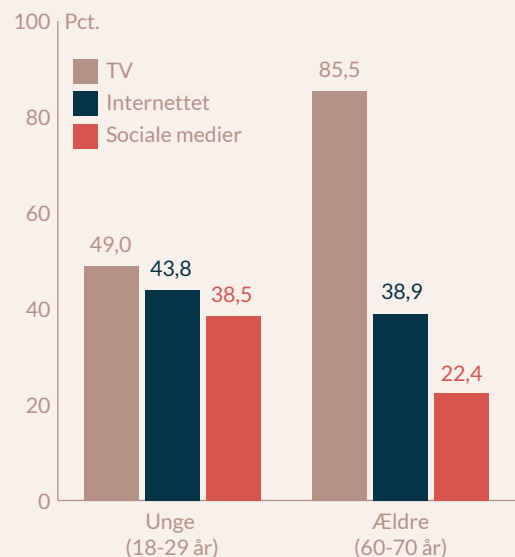
... men den demokratiske samtale i Danmark er under pres

88 pct.

af danskerne over 12 år har en profil på de sociale medier.

Anm.: Baseret på en spørgeskemaundersøgelse i 2019
Kilde: Rapportering om mediernes udvikling i Danmark 2020, Kulturministeriet

39 pct.

af unge mellem 18 og 29 år bruger sociale medier som nyhedskilde.

Anm.: Baseret på en spørgeskemaundersøgelse i 2019. Internettet omfatter internetsider/ apps fra danske nyhedsmedier
Kilde: Rapportering om mediernes udvikling i Danmark 2020, Kulturministeriet

Kulturlivet skal ikke skabe skel mellem mennesker, men give en fælles grobund for den demokratiske samtale. Opdelingen mellem den del af kulturen og sporten, der er for de få, og den del, der er for de mange, er kunstig. Uanset om det er fodbold, billedkunst, film, scenekunst, litteratur eller andet, skaber kulturen og sporten fælles ståsteder og samler os.

Den demokratiske samtale er udfordret

Danmark er et lille land. Gennem historien har vi måttet kæmpe for vores identitet og sprog. National identitet er ikke stillestående. Vi udvikler os i mødet med andre kulturer. Men vi skal også være bevidste om, hvad der er særligt dansk.

Globale informations- og kulturprodukter, en kommerciel underholdningsindustri og sociale medier er en del af hverdagen i de fleste danske familier. Globaliseringen har gjort afstanden mellem os og resten af verden mindre. Men den udfordrer også vores danske identitet og den demokratiske samtale.

De sociale mediers algoritmer har til formål at fastholde brugerne. De kan betyde, at man især præsenteres for indhold og holdninger, som ligner det, man kender. Det kan lede til såkaldte ekkokamre, dvs. fora, hvor alle mener det samme og man ikke bliver mødt med nye idéer eller tanker. Og det kan skabe splittelse.

Der er en tendens til, at tonen i debatten bliver hårdere, og flere bliver udsat for hadtale og diskrimination. Det giver en risiko for, at den offentlige debat bliver afsporet, og at man ikke lytter til hinanden. Det er ødelæggende for den demokratiske dialog.

Rammerne for demokratiet og den demokratiske samtale i Danmark skal sættes af det danske samfund – ikke af multinationale selskaber.

Demokratiet er under pres mange steder i verden. Og internationalt er der skræmmende eksempler på, at fremmede og ikke altid venligt indstillede aktører blander sig i den demokratiske debat. Det skal Danmark gå op imod i samarbejde med det internationale samfund.

Tilliden til medierne skal styrkes

Et mangfoldigt mediebillede med stærke medier er centralt for et solidt medborgerskab. Mediernes opgave er at levere kritisk og troværdig information og kontrollere magtudøvelsen. Det understøtter borgernes mulighed for at danne egne meninger og deltage i den offentlige debat.

TV er fortsat den mest udbredte nyhedskilde blandt danskerne. Men vi får nyheder og viden fra mange forskellige kanaler. De unge bruger i mindre grad traditionelle nyhedskilder og i højere grad sociale medier som en væsentlig kilde til nyheder og information. Dermed præsenteres vi ikke altid for de samme informationer på tværs af generationerne.

Til forskel fra de traditionelle medier har de sociale medier ikke et redaktionelt filter. Det betyder, at misinformation og fake news hurtigt kan sprede sig, uden at brugerne er bevidste om det.

Det kan presse tiltroen til de traditionelle nyhedsmidler og være undergravende for tilliden i samfundet.

Danskerne benytter sig i stigende grad af det stadig større udvalg af streamingtjenester. Det giver en frihed at vælge indhold til og fra alt efter interesse. Men samtidig bliver vores fælles forståelse og referenceramme mindre. Det kan i sidste ende gå ud over evnen og lysten til at tale sammen og lytte til hinanden.

De traditionelle medier har et stort ansvar for at holde fanen højt. Der er en risiko for, at jagten på læsere og klik fører til en forfladigelse af den offentlige samtale. Der er mere end nogensinde brug for, at debatter bliver sat ind i en sammenhæng. Og at medierne påtager sig ansvaret for at redigere. Så det små ikke altid bliver det største. Og det største ikke fortøner sig som små detaljer.

Et samfund skal ikke kun have en fri debat, men også en bred og reflekteret debat. Det er afgørende for sammenhængskraften og for demokratiet.

Og det er afgørende for, at vi kan skabe vores fælles fremtid sammen.

August 2021

Statsministeriet
Prins Jørgens Gård 11
1218 København K

Telefon: +45 33 92 33 00
E-mail: stm@stm.dk

ISBN 978-87-93823-83-9 (digital version)
ISBN 978-87-93823-82-2 (trykt version)
2020/21:26

Publikationen kan hentes på
www.regeringen.dk

Side 4: Foto: Mads Jensen – Ritzau/Scanpix
Side 24: Foto: Jakob Dall/BAM/Ritzau Scanpix
Side 41: Foto: Lars Skaaning – Ritzau/Scanpix
Side 48: Foto: Thomas Vilhelm – Ritzau/Scanpix

an
friere
n
e
s
t
s
v
f
i
a
stærkere
r
r
l
d
o
i

Statsministeriet

Prins Jørgens Gård 11
1218 København K
Telefon: +45 33 92 33 00
E-mail: stm@stm.dk